

זעומקו של מקרא

דברי עומק
בפרשת השבוע ובמועדים

חיי שרה
ה'תשפ"ו

בכל ענייני החוברת ניתן לפנות אל: 052-7675895
גור-אריה צור | מודיעין עילית
להצטרפות לתפוצת מייל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא חיי שרה

ועוד על דרך הדרש כמובא במדרש רבה [מה] פר' לך לך, שמסרה ל"ח שנים מחייה בעבור הולדת יצחק, באמרה חמסי עליך וגו' (כמובא בלעומקו של מקרא פרשת לך לך טז, ה' עי"ש). **ואשר על כן** שמסרה חייה על יצחק, נאמר **שְׁנֵי תַנִּי שָׂרָה, עַד שְׁנוּלַד יִצְחָק, וּמִשְׁעָה שְׁנוּלַד** עד העקידה.

ועוד על דרך הדרש והרמז, יאמר כפי שמובא במדרש אסתר רבה, כי אסתר היא בתה של שרה, **תְּבוּאָה אֶסְתֵּר בְּתֵהּ שָׂרָה** [שְׁחִיטָה שָׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה שָׁנָה, וְתִמְלֹךְ עַל שָׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה], **ובאסתר** נאמר **וּתְתַחַלֵּל הַמֶּלֶכָה מָאֵד**. וכן יאמר לגבי שרה **וּתְתַחַלֵּל**. חלקהו לשתי מלים. **וּתְתַחַל - חל**. שבעקידה **התחילה** את חסרון ל"ח חייה, בעבור יצחק.

וכשם שמסר יצחק עצמו לעקידה בעבור אברהם, **כן מסרה שרה עצמה בעבור יצחק, וכן מסרה עצמה אסתר בעבור העם**.

ועל דרך הצח, זה שאמרה אסתר פְּעָמִים וכאשר **אבדתי אבדתי**, (אסתר

וַיְהִי תַנִּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים וְשְׁנֵי תַנִּי שָׂרָה:
(כג, א')

יש להבין מה הוא שהוסיף הכתוב ואמר **שְׁנֵי תַנִּי שָׂרָה**, והרי כבר נאמר **מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים**. וכן מדוע תוטעם התיבה **שְׁנֵי** בטפחא, שהוא כעין הפסקה קלה, והרי לפנייה מוטעמת התיבה **שָׁנִים** באתנחתא, שהיא הפסקה גדולה. והרי כאן הפסקה לאחר הפסקה, **שָׁנִים שְׁנֵי**.

ולפשוטו של מקרא פירש"י כלן שוין לטובה.

ולעומקו של מקרא יש לומר, על דרך אין המקרא יוצא מידי פשוטו, שהתיבה **שְׁנֵי** היא בהוראה של **שָׁנִים**. ללמד שחיי שרה נחלקו ל**שָׁנִים**. חלק אחד של חייה **עַד שְׁנוּלַד יִצְחָק** וחלק שני של חייה **מֵהוּלַּד יִצְחָק**, לראותו ממשיך דרך ה'. שהרי לשם כך היו **שְׁנֵי חִיֶּיהָ**. ולכן משמעה שמסר עצמו לעקידה פרחה נשמתה, שבזה הגיעה לתכלית חייה. ועי' עוד לקמן עה"פ שני חיי אברהם [כה, כז].

לעומקו של מקרא חיי שרה

ואכן, **בסדר הדורות** מובא שמרוב צערה הצדיקה עליה שרה את הדין, כי אברהם כל מה שעושה על פי ה' הוא עושה. **ורק כשנודע לה**, שאכן לא נשחט יצחק רק אז פרחה נשמתה **מרב שמחה**.

וכשם שגמלה שרה חסד עם אברהם ויצחק, כן גמלה **אסתר** חסד עם **עמָה**. ובזה השלימה רצון **זְקֵנָתָה**, שהיתה מוכנה להמیس [למנוע, כדברי המדרש] עצמה על **בנה**.

~~~~~

וַיָּקָם הַשָּׂדֵה וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לְאַחֲרָהֶם לְאַחֲזַת-קָבֹר מֵאַתַּת בְּנֵי-חַת.
[כג,כ']

לְאַחֲזַת-קָבֹר היינו דכתיב **וְאַחֲרֵי-כֵן יֵצֵא אֶחָיו וַיָּדֹן אֶחָזֶת בְּעֵקֶב עֲשׂוֹ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וגו'**, שכבר מלידה טען יעקב על זכותו במערת המכפלה, כפי שהוריש לו אביו מאברהם.

~~~~~

ד, טז') פעם אחת בעבור שרה, ופעם אחת בעבורה. ולכן נאמר **וַתִּתְחַלֵּל**, **פְּעָמַיִם ל"ח**. והוא ר"ת למסור חייה.

ובשרה פעלו שני כוחות, הרגש והשכל. ומכיון שהרגש הוא הכח השולט בה, [כמבואר בפרשת לך לך] **מכת הרגש** של שרה כמעט שפרחה נשמתה בשמעה כי נלקח יצחק לעקידה. **ובכח השכל** הבא מאברהם, שמחה כי אברהם עושה מצות השם נאמנה. ולא תעמוד בדרכו למנועו.

וזה שהתנבא ירמיהו **שְׁרֵתִי בַּמְּדִינֹת הָיְתָה לְמָס (איכה א,א)**. ועל דרך הדרש, מאי למס, כפי שדרשו בגמרא כתובות (צו). **לְמָס מְרַעְהוּ חֶסֶד** (איוב ו,יד) ופירש רש"י בכתובות שם, **הממיס [המונע]** עצמו מרעהו, **ממיס** ממנו חסדים.

ולכן, על דרך זו, לא מנעה שרה מלמסור עצמה למיתה בעבור יצחק. כדי לא למנוע עקידתו, וכדי לא למנוע מאברהם חסדיו לפני המקום. כי אברהם הוא עמוד החסד. וכל אשר עושה, חסד הוא עושה עם קונו ועם דורותיו אחריו.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ויש ליתן טעם בזה, ניחא שיבכה אברהם, ומה ענין יש בזה שיבכו בני חת. **אלא**, אברהם **נביא היה**, וראה בעיני רוחו כי פרט לשרה עוד שתי אמהות תקברנה במערת המכפלה, רבקה ולאח. את לאה יספיד יעקב, אך לרבקה לא יהיו סופדים. שהרי יצחק יהיו עיניו כהות, יעקב עדיין לא ישוב מפדן ארם, ועשו שונא לרבקה על שאוהבת את יעקב, ובני חת הם יהיו אלו שיתעסקו בקבורתה של רבקה, ויספדו ויבכו לה. (וכן בפירוש הרמב"ן בפרשת וישלח לה, ח', שבני חת הם שהתעסקו בקבורתה).

ואשר על כן כלל אברהם גם את רבקה בהספדו ובבכיתו את שרה, שנאמר **ויבא אברהם לספד לשרה ולבפנתה**. וכך יהיה ערך הדברים:

לספד לשרה, ולבפנתה - לרבקה. שכלל בהספדו ובכיתו גם את רבקה.

ועל דרך הצח: מדוע נכתבה כ' קטנה במילה ולבפנתה.

שהרי **לבפנתה** בגימטרי' **ללא הכ'** הקטנה, עולה **תל"ז**, והמילה **לרבקה** בגימטרי' עולה **של"ז**,

דרשת לספד לשרה ולבפנתה

ויבא אברהם לספד לשרה ולבפנתה (כד, ב')

יש לעיין, מדוע יחלק הכתוב בין **לספד ובין ולבפנתה**, **לספד לשרה ולבפנתה**. שהיה לו לומר **לספד ולבכות לשרה**.

ועוד יש ליתן טעם מדוע ולבפנתה נכתב ב- כ' קטנה. ולבפנתה.

לפשוטו של מקרא יש לומר כפי שאמר רב ששת (ברכות ו' עמ"ב') **אגרא דהספדא - דלויי**. כלומר: השכר שמקבלים עבור ההספד הוא **דלויי** וכפירוש רש"י שם **להרים קול** בלשון נהי ועגמת נפש שיבכו השומעים. **ופירש דלויי** מלשון **להרים [קול]**.

ולעומקו של מקרא יש עוד לפרש בזה **דלויי מלשון דלי**, שדולה מעיני השומעים את דמעותיהם. ולפי כך היה פירוש **ולבפנתה** שישמעו בני חת ויבכו גם הם.

לעומקו של מקרא חיי שרה

וייש לשאול, וכי מה ליעקב ברגעים הקדושים של יציאת הנשמה להזכיר את **בְּנֵי-חַת**.

אלא כאן שילים יעקב לבני חת **טובה תחת טובה** על אשר התעסקו בקבורת אמו רבקה.

שהרי לא היה בקבורתה, כנ"ל, כי היה בדרך חזרה מפדן ארם, ויצחק אביו פָּכְדוּ עֵינָיו, וַעֲשׂוּ שׁוּנָא לרבקה, **לכן בני חת התעסקו בקבורתה**. (וכפירוש הרמב"ן כדלעיל). לכן מילותיו האחרונות [לאחר שצויה את בני וברכם] היו: **מֵאֵת בְּנֵי-חַת**.

וכל זאת ראה אברהם בעיני רוחו בנבואה ולכן נרמז בהספדו ובכיתתו על שרה **גם הספד ובכיה על רבקה**. שנאמר **וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וּלְבִפְתָּה** - לרבקה.

ועוד יש לומר, כנ"ל, שבהספדו לשרה גרם אברהם לבני חת שיבכו גם הם, וכמאמר הגמרא [ברכות ו:]: **אֲגָרָא דְהֶסְפָּדָא** - דְּלוּנִי. והעלה דמעותיהם

כ"ף בגימטריה עולה ק', [עם אות המילוי ה] והכ"ף **הקטנה** באה לומר לך **להחסיר** ק' מתל"ז והרי של"ז.

כלומר: **הורד את הכ"ף מלִבְפְתָּה ותקבל לרבקה**. וכן ללא הכ"ף תקבל: **וּלְבִפְתָּה**. שרבקה כלתה נחשבת **לבתה**. וכאמרו ויבא אברהם **לבכות לשרה ולבתה**, רבקה. **והוא** הרמז למה שנאמר לעיל שבא אברהם **לִסְפֹּד לְשָׂרָה, וּלְבִפְתָּה** - לרבקה.

ועוד בעניין זה יובן בפרשת ויחי מדוע **מילותיו האחרונות** של יעקב בטרם יָגֻעַ היו **מֵאֵת בְּנֵי-חַת** (בראשית מט, כט-לג):

וַיֵּצֵא אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֹאֲסָף אֶל-עַמִּי קָבְרוּ אֹתִי אֶל-אַבְתִּי אֶל-הַמַּעְרָה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה עֶפְרוֹן הַחֲתִי: בַּמַּעְרָה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה הַמְּכֻלָּה אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי-מִקְרָא בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם אֶת-הַשָּׂדֶה מֵאֵת עֶפְרוֹן הַחֲתִי וְגו' מֵאֵת בְּנֵי-חַת: וַיָּבֹל יַעֲקֹב לִצְנֹת אֶת-בָּנָיו וַיֹּאסֶף רִגְלָיו אֶל-הַמַּטָּה וַיָּגֻעַ וַיֹּאסֶף אֶל-עַמּוּיו:

לעומקו של מקרא חיי שרה

ועוד על דרך הצח, כנ"ל - ראתה שרה בקרבה גם את רבקה. שהן אותן אותיות, ותצחק בקרבה, שמחה שרבקה תהיה ליצחק.

ועלֵיהּ אמר שלמה המלך אשת חיל מי ימצא וגו' זְמַמָּה שְׂדָה וְתַקְּתָּהּ (משלי לא טז), ומובא במדרש תנחומא: זְמַמָּה וְנִטְּלָה שְׂדָה הַמִּכְפֹּלָה וְשָׁם נִקְבְּרָה.

שזממה ליקח את שדה מערת המכפלה ולהקבר בו, שעל ידי זה יהיה מנת חלקה עם אברהם ויצחק בנה, שנאמר בו ויצא יצחק לשוח בשדה. ועל כן זכתה לעולם הבריאה.

ועוד על דרך הצח הרמז והסוד, שם השם השולט בעולם הבריאה הוא עולם הנשמות, הוא יו"ד ה"י וא"ו ה"י, הנקרא גם שם ס"ג שהוא הגימטריה של שם זה. והוא נרמז במילה וְלִבְכָּתָהּ. שכן הם אותו חשבון גימטריה. כיצד:

יו"ד מהשם הנ"ל עם המילוי, בגימטריה כ', והיא כנגד כ' שבמילה וְלִבְכָּתָהּ.

למען יזכרו בבא העת להספיד גם לרבקה ולבכתה.

ועל דרך הרמז והסוד, וכמובא באוהב ישראל מאפסא, שרה היא כנגד עולם הבריאה ונקראת נשמת העולמות.

והַיֵּינָן בָּהּ, במה זכתה שרה להיות נשמת העולמות בעולם הבריאה.

ויש לומר, שהספדו של אברהם ובכיתו העלו אותה לדרגת נשמת העולמות, לדרגת עולם הבריאה. ולשרה יאה לזפות לעולם הבריאה על אשר ראתה בקרבה את מעשה הבריאה של הקב"ה שהפכה מעקרה לאם הבנים שמחה.

וכמובא בלעומקו של מקרא פרשת וירא ותצחק שְׂרָה בְּקֶרְבָּהּ. על מה צחקה על עסקי קרבה.

וכתרגום אונקלוס מְעוּזָהּ, על עסקי מעיה. שכל זמן שבקרוב מעיה מתגלה ההתחדשות האלקית מתקיים בה מבשרי אֶחָזָה אֵלֶיהָ.

לעומקו של מקרא חיי שרה

שגם בתה היתה בכלל ההספד והבכי. לפי שנאמר וה' ברך את אברהם בכל, חזד אמר בן, כי בכל גימטריה בן, וחד אמר בת היתה לו לאברהם ובכל שמה. [והיא בתו משרה כמוכח מתוספות בבא בתרא דף קמא. ד"ה בת]. והיא נפטרה בעת פטירת שרה. ויבא אברהם לספוד לשרה ולקפנה לבתה. ולכן כתיב כ' קטנה. לומר שספד לשרה ובכה על בתה שנפטרה באותה העת, ועל רבקה לעתיד לבוא.

ולעומקו של מקרא יאמר שבהספדו לשרה רמז אברהם לרבקה, כמובא לקמן, ובהערה במקום הנרמז.

וכמובא במדרש תנחומא

הספדו של אברהם לשרה:

התחיל אברהם לקפות עליה ולומר, **אשת חיל מי ימצא. בטח בה לב בעלה** אימתי? בשעה שאמר לה: **אמרי נא אחתי את.**

גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה. **דרשה צמר ופשתים,** בין יצחק לישמעאל, שאמרה, גרש האמה הזאת ואת בנה.

ה"י, פעמים מהשם הנ"ל, עם המילוי, בגימטריה ל', הם כנגד ל' שבמילה **לקפנה.**

וא"ו מהשם הנ"ל, עם המילוי, בגימטריה י"ג, הם כנגד אותיות **ובת"ה** הנותרות מהמילה **ולקפנה.** שכן אותיות **ובת"ה** גם יעלו לחשבון י"ג, בגימטריה קטנה.

כיצד: המפיק באות ה שבמילה **ולקפנה.** מכפיל אותה בשניים והם כנגד 10, ובגימטרי' קטנה 1.

נותרו אותיות ובת מהמילה **ולקפנה.** והם עולים לחשבון י"ב בגימטריה קטנה (ו-6, ב-2, ת-4) יחד עם המספר 1 העולה מהמפיק ה הנ"ל, הרי י"ג. והוא כנגד **וא"ו** עם המילוי שבשם השם של הבריא.

הרי שנרמז באלין מלא, שעל ידי **ולקפנה** שעשה אברהם, העלה אותה לדרגת עולם הבריאה בו שולט השם הק' ס"ג שהוא גימטריה של יו"ד **ה"י וא"ו ה"י.**

ועוד על דרך הצח: חלק את **ולקפנה** לשתי מלים: **כל-ובתה.** שגם

לעומקו של מקרא חיי שרה

לא תירא לביתה משלג, מגיהנם.
למה? כי כל ביתה לבש שנים, שנים,
שבת ומילה.

מרבדים עשיתה לה, אלו בגדי קהנה.
מפרי כסיה נטעה כרם, זה ישראל,
שנאמר: כי כרם ה' צבאות בית
ישראל.

נודע בשערים בעלה, כשבקש מבני
חת תנו לי אֶחָזָה קבר.
סדין עשיתה, זו המילה, שנאמר: סוד
ה' ליראיו.

עוז וְהִדָּר לבושה, אלו ענני כבוד
שְׁהִיוּ מקיפין את האהל שְׁלָה. *
* כאן רמז גם לרבקה שנאמר בה ונתפס,
והיו ענני כבוד של שרה על אהל רבקה.

פיה פתחה בתכמה, אימתי? בשעה
שאמרה לו: בא נא אל שפחתי. *
* כאן רמז גם לרבקה שאמרה ליעקב שמע
בקולי ולך קח לי.

צופיה תליכות ביתה, שבכל יום היתה
מצפה אימתי יחזרו המלאכים שבשרוה
שוב אשוב אליה.

היתה פאניית סוחר, נתקח האשה בית
פרעה, ועוד, נישלח אבימלך.

נתקם בעוד לילה, אימתי? וישכם
אברהם בבקר.

זממה שדה ונתקחהו, זממה ונטלה
שדה המכפלה ושמ נקברה, שנאמר:
ואסרי כן קבר אברהם את שרה.

חגרה בעוז מתניה, אימתי? כשבאו
המלאכים, שנאמר: וימהר אברהם
האהלה אל שרה וגו'.

טעמה פי טוב סתרה, כשבאו עליהם
המלכים, דכתיב: ויחלק עליהם לילה.

לא יכבה בלילה נרה *
* כאן רמז גם לרבקה שהיה נר של שרה
דולק באהל רבקה.

ידיה שלחה בפישור, שהיתה נותנת
מאכל לעוברים ושבים.

כפה פרשה לעני, שהיתה נותנת
צדקות ומלכשת ערמים.

ולחם עצלות לא תאכל *

לעומקו של מקרא חיי שרה

וַיִּדְבַּר אַבְרָהָם אֶל-בְּנֵי-חָת לֵאמֹר,
מִבְּלִי לִהְיוֹת וּלְדוֹר וַיִּקְרָא אֲבִרְהָם
מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ. וְמָה תִּלְמוּד לומר וַיִּקְרָא
אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ.

וּמוֹבָא בְּזוֹה"ק קכ"א בַּמְדַּרְשׁ
הַנֶּעֱלָם, שֶׁתִּרְמוֹז הַפֶּרֶשָׁה לַגּוֹף וְנִשְׁמָה.
שֶׁרָה הִיא הַגּוֹף וְאַבְרָהָם הִיא הַנִּשְׁמָה,
וְהַגּוֹף לֵלֵא נִשְׁמָה הָרִי הוּא כֶּמֶת, וְעַל
יְדֵי הַגּוֹף הַנִּשְׁמָה מִתְעַלֶּית וְנִכְסֶפֶת אֶל
קוֹנָה, הַדָּא הוּא דְכֹתִיב וַיִּקְרָא אֲבִרְהָם
מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ.

וְלֵהַשְׁלִים לַמְדַּרְשׁ הַנֶּעֱלָם הַנ"ל, יֵשׁ
לומר לַעֲוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא, שֶׁלֹּכֵן נִקְרָא
בְּעַל הַשְׁדָּה עֶפְרוֹן בֶּן צַחֵר.

עֶפְרוֹן הוּא הַגּוֹף וְשִׁמְעֶפֶר יִסּוּדוֹ,
וְהַנִּשְׁמָה הִיא הַמַּאֲרִירָה בַּגּוֹף, צַחֲוִירָה
וְנִקְיָה, וְלֹכֵן נִקְרָא עֶפְרוֹן בֶּן צַחֵר.
וְהָאוֹת ח' וְהָאוֹת ה' מִתְחַלְפוֹת הֵן, וְקָרִי
בִּיה צַחֵר. כִּמָּה דָּאֵת אִמְרַת צַחֵר |
תַּעֲשֶׂיָהּ לַתְּבָה. שֶׁהַתְּבָה הִיא הַגּוֹף
וְהַנִּשְׁמָה הִיא הַצַּחֵר וּמַאֲרִירָה כִּאֲבֹן
טוֹבָה.

כֵּן אַבְרָהָם כִּנְגַד הַנִּשְׁמָה הַמַּאֲרִירָה
בְּשֶׁרָה, הִיא בְּשֶׁרָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה,
וּבִהְיוֹתָה מוֹטְמֶנֶת בַּמַּעֲרַת הַמִּכְפֶּלֶה,
הַנִּשְׁמָה שָׁבָה עוֹלָה בְּעִלּוּי כְּפוֹל

* כִּאֲן רִמְזוּ גַם לַרְבֵּקָה שֶׁהִיָּתָה בְּרִכָּה שְׁרוּיָה
בְּעִיסָה, כְּבִימִיָּה שֶׁל שֶׁרָה.

קָמוּ בְּנֵיהָ וַיֵּאֲשֻׁרוּהָ, וַתֹּאמֶר מִי מָלַל
לְאַבְרָהָם. *

* כִּאֲן רִמְזוּ גַם לַרְבֵּקָה שִׁילְדָה אֶת יַעֲקֹב אֲשֶׁר
נִוְלְדוּ לוֹ י"ב שְׁבָטִים.
רְבוֹת בְּנוֹת עֲשׂוּ חֵיל, אֱלֹהֵי הָאֲמוֹת.

וְאֵת עֲלִית עַל כְּלָנָה, וְשִׁנְאַמֶּר: הַבִּיטוּ
אֶל אֲבִרְהָם אֲבִיכֶם וְאֶל שֶׁרָה תַּחֲזוּלְכֶם
(יִשְׁעִיָּה נָא, ב).

תָּנוּ לָהּ מִפְּרֵי יְדִידָהּ, וְשִׁנְאַמֶּר: וַיִּהְיוּ חַיֵּי
שֶׁרָה.

וַיִּתְּלֻהָ בְּשַׁעְרִים מַעֲשִׂיָּה *
* כִּאֲן רִמְזוּ גַם לַרְבֵּקָה שִׁילְדָה אֶת יַעֲקֹב
אֲשֶׁר בּוֹ נִאֲמַר זֶה שַׁעַר הַשְּׁמַיִם.

וְאֲשֶׁר עַל כָּל הַנ"ל, נִאֲמַר:
וַיָּבֹא אֲבִרְהָם לִסְפֹּד לְשֶׁרָה, וְלִבְתָּתָה.
לִסְפֹּד לְשֶׁרָה, וְלִבְתָּתָה - לַרְבֵּקָה. וְכֵן
שֶׁהִיָּה בּוֹכָה גַם עַל בָּתָּה, כִּנ"ל.

~~~~~

וַיִּקְרָא אֲבִרְהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ (כג,ג')

יֵשׁ לִיתֵּן טַעַם מַה רָצָה הַכְּתוּב לומר
בְּזֶה. שִׁיכּוֹל הִיָּה הַכְּתוּב לומר לְכַאֲוִרָה

לעומקו של מקרא חיי שרה

בעל כרחם ומנע מהם מלרדת,
כדכתיב בפרשת קריאת שמע "ועצר".
וכמו כן ברחמי שמים, הרחמים
מרובים עד אין ערוך, ומתפשטים
בעולמות למען הורדת השפע לזה
העולם, ודוד המלך מבקש מהקב"ה
שלא יכלא את רחמיו ולא יעצרם ולא
ימנעם אלא יתן להם להתפשט ברוב
עוז ושלוש.

וכן יאמר לגבי באברהם, שרצונו
לקבור את מתו במערת המכפלה היה
כה עז, כגשמים המבקשים לירד ברב
שפע לעולם, ורחמים המרובים אשר
ביד הקב"ה לבדו ליתן להם להתפשט
בעולם.

ומעתה יש לשאול, מאחר ולא
יכלה פירושו לא יכלא, מדוע תכתוב
התורה לא יכלה באות ה"א ולא באות
אל"ף.

ועל דרך הרמז תרמוז האות ה"א
על שם ה', לומר לך בלתי לה' לבדו.
וכשם שבידי השם לא לכלוא הגשם
ולא לכלוא רחמיו, כן בידי ה' לבדו
להועיד את מערת המכפלה לאברהם.
ולכן נאמר איש ממנו, שלפשוטו
הכוונה איש מאתנו, אך לעומקו של

ומכופל לפני קונה ומבקשת על בנה.
הדא הוא דכתיב וילקם אברהם מעל
פני מתו. שהנשמה עולה מעלה מעלה
מעל פני מתו.

ועל דרך הצח ירמוז הפסוק לנשמה
שמרחפת כטפת מעל פני הגוף, עד
הקבורה, כמובא בספרים הק', ומכאן
ואילך מתחילה לעלות. ולכן מוטעמת
המלה מעל בטיפחא, שהנשמה מרחפת
מעל, כטפה.

~~~~~

וינענו בני-חת את-אברהם לאמר
לו: שמענו | אדוני נשיא אלהים
אתה בתוכנו במבחר קברינו קבר
את-מתך איש ממנו את-קברו לא-
יכלה ממנו מקבר מתך: (כג, ה-ו')

לא יכלה, פירש"י לפשוטו של
מקרא לא ימנע. כמו אתה ה' לא
תכלא רחמיו ממני (תהלים מ, יב.),
וכמו ויכלא הגשם מן-השמים
(בראשית ח, ב.).

ולעומקו של מקרא, בשימת לב
לדוגמאותיו של רש"י, יש לומר
לתפארת פירושו, שהשמים היו
טעונים ומלאים והקב"ה כלא אותם

לעומקו של מקרא חיי שרה

אותיות נקרא גם "לכה". כמוזכר לעיל בעניין סדם ובנות לוט, באמור הבכירה לכה ונשקה את אבינו יין. וכפי שמוזכר בפרשת וישב באמור יעקב ליוסף "לכה ואשלחך אליהם". ששלח עמו את מלאך הרחמים הנקרא "לכה". והוא מע"ב שמות היוצאים מד' הפסוקים של ויסע ויבא ויט בפרשת שלח י"ד, יט-כא'.

וכמבואר, שיש בו במלאך "כלה" תגבורת הדין ותגבורת הרחמים. לעפרון בן צוחר יהיה בו תגבורת הדין, לקיים שליחותו כמלאך הנקרא "כלה", ובזה יכלה רשותו של עפרון במערה. וכן יהיה בו תגבורת החסד, בשם הרחמים "לכה", שלא יכלה רשותו של אברהם ממערת המכפלה, ובזה יקיים "לכה" שליחותו ליתן את מערת המכפלה לאברהם לאחוזת עולם.

וכן מביא ה"אוהב ישראל" מאפטא שכל ע"ב שמות היוצאים מ-ג' פסוקים של "ויסע ויבא ויט" שבפרשת בשלח [י"ד יט-כא'], נקראים ישר והפוך, והם מלאכי חסד ורחמים לישראל, ומכאן שיש בהם תגבורת הדינים לכל המונע חסד מישראל.

^^^

מקרא יש לדרוש מִלְּנֹ - מהקב"ה. וכאמרו: אִישׁ לֹא יִכְלֶה ואִישׁ לֹא יִכְלֶה בלתי מִלְּנֹ, מהקב"ה. ומכיון שנשיא אלקים אתה, הרי שלך המערה, ועל פְּרָחֶם הודו לו כי מה' יצא הדבר.

ועוד הקְּתִיב הכתוב, אִישׁ מִלְּנֹ אֶת-קִבְּרוֹ לֹא יִכְלֶה ועל דרך סרסהו ודרשהו: אִישׁ אֶת-קִבְּרוֹ לֹא יִכְלֶה מִמֶּנָּה, וכאומרם, אפילו את קברותינו שלנו אשר הועדנו לנו, ניתן לך.

ועל דרך הצח, לתפארת פירושו של רש"י, יש לומר שבדין החליף את האות ה"א עם האות אל"ף, לומר לֹא יִכְלֶה במקום לֹא יִכְלֶה. שכן זו דרכה של האות ה' להיקרא ה"א. שתוכל האל"ף תמיד לבא במקום הה"א.

ועוד על דרך הצח, ובשימת לב השָׁרֵשׁ של יִכְלֶה בה"א הוא כלה. מלשון כליה וסוף. ובאמרו לֹא-יִכְלֶה, בזה רמז הכתוב שאין כליה וסוף למערת המכפלה, והיא קניין נצחי ביד אברהם לדורותיו.

ועוד על דרך הסוד, באמרו אִישׁ מִלְּנֹ אֶת-קִבְּרוֹ לֹא-יִכְלֶה מִמֶּנָּה מִקְּבֵר מִתָּה, רמז הכתוב למלאך הרחמים ששמו "כלה" ובהיפוך

לעומקו של מקרא חיי שרה

ואחוזת הקבר, אשר מחברת בין הגוף המוטמן באדמה ובין הנשמה העולה מעלה מעלה, אותה מבקש אברהם בחברון. המחברת שמים וארץ.

ואשר על כן נקראת חברון קרית הארבע. שמלבד היותה מקום מנוחת כבוד לארבעה זוגות, הרי היא כסולם לחמשת חלקי הנשמה. ונקראת קרית הארבע על שם ארבעה חלקי הנשמה, נפש רוח נשמה, ונשמה לנשמה הנקראת "חיה", שהיא על שם העתיד שעתידיה בתחיית המתים לדשן העצמות בקבר ולהחיותן בתחיית המתים, המקושרים לחלק החמישי העליון של חלקי הנפש הנקראת "יחידה", והנמצאת תחת כסא הכבוד, שהיא מקור החיות של כל חלקיה. ואשר על כן נקראת המערה מערת המכפלה, שמעוררת את הארבע חלקים להיות נכפלים עד הגיעם לכסא הכבוד שם היחידה החמישית, המתיחדת עם בוראה. וסימנך: נר"ן ח"י. נפש רוח נשמה חיה יחידה. וממנה מתחבר המקום השמימי ביותר עם המקום הארצי ביותר, עם הגוף המונח וטמון בעפר. ואשר על כן מערת המכפלה המובילה לשערי גן עדן, אותה חמדו אברהם ושרה, וזה

ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ
לבני-חַת (כג,ז')

על דרך הפשט השתחוה אברהם אבינו כמה פעמים, להודות לעם הארץ שבאו להספד, ומהם החשובים שבעיר, ויש אומרים אף לחשובים שבאומות העולם כגון שם ועבר ואבימלך וענר ואשכול וממרא שבאו לחלוק כבוד לשרה, [כמובא בסדר הדורות], וכן השתחוה לבני חת שמהם בקש את חלקת הקבר של עפרון.

ולעומקו של מקרא יש ליתן טעם להשתחויות כפולות אלו של אברהם שקראוהו נשיא אלקים, ולשמותיהם של עפרון, עם הארץ ובני חת.

ועל דרך הרמז והצח, יש לומר שכולם מורים על ארציות וגשמיות, כגון עפרון שהוא לשון עפר, עם הארץ המחוברים לארציות, ובני חת שעשויים ללא חת ומפילים חתמתם על יושבי הארץ. והם כולם כנגד אברהם הרוחני והשמימי שבגיניו נבראו שמים וארץ, שנאמר בהם בהבראם, ודרשו באברהם.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ששם מורה על **חת ופחד** שהם נחלת **העפר**, ולכן נקראים הם גם **עם-הָאָרֶץ**, עם השייך לארץ בלי שייכות לשמים, כדי שיבואו אברהם ושרה לגאול את מערת המכפלה מידיהם כדי **להחזירה למדריגתה השמימית**, הטהורה. על ידי קבורת שרה, הנקראת יסכה הסוכה ברוח הקדש. **בכסף מלא**, הוא לשון **כיסופים לה'**, עד עת בא טל התחייה, שעל ידי קבורתה של שרה יש בה תיקון שמימי לכל נשמות צאצאיהם של יצחק ויעקב ולהחזירם לשרשם. וזה שאמר הכתוב **אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל כֶּסֶף עָבַר לִסְחָר**.

ובאומרו **אַרְבַּע מֵאוֹת ירמוז** הכתוב למשנה י"ב בפרק ג' במסכת עוקצין: אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוִי, עֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צָדִיק וְצָדִיק שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְנִשְׁרָה עוֹלָמוֹת, שְׁנַנְאֵמַר (משלי ח), לְהַנְחִיל אֶתְּכִי יֵשׁ אֶצְרִיתֵיהֶם אֶמְלֵא. [יש בגימטריה שלש מאות ועשר].

ואַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל כֶּסֶף ירמוז לש"י עולמות שעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק, שכן "ש" הם שלש מאות ו-י' הם מאה בגימטריה קטנה,

שהספיד אברהם את שרה באמרו: זָמְמָה שָׂדֶה וּתְקַמְהוּ (משלי לא טז). והוא אשר הזכיר הכתוב **עם הארץ עפרון ובני חת**. שכולם בבחינת **ארציות ועפרוריות**. מלבד אביו של עפרון, הנקרא בשם **צחר**, והוא כעין **צחר** תעשה לתיבה **המדגיש** **בברירתו את השחור שבעפרירותו**.

ובשימת לב, צחר הוא דרגה יותר מאירה מצחר, שכן נפתח עוד פתח קטן באות ח' והופכתו להיות ה', הוא האות ה"ה שניתנה לאברהם, כדי **להרבות אור** באות 'חת'. שכן בני חת חשוכים הם ועפרוריים הם, ובא **הצחר** שבאברהם להרבות אור בצחר העפרוריות של עפרון, ולגלות את **האור הצפון לצדיקים** אשר במערה הנכפלת ועולה **עד שערי גן עדן** כבימי הבריאה.

וכדי לזכות לאור הגדול שבמערה, שיטח אברהם מלוא קומתו השמימית ארצה, כדי **להעלות** את מערת המכפלה מידי הארציים לידי השמימיים.

ולכן מלכתחילה הופקדה המערה בידי **עפרון העפריי**, ובידי **בני חת החתיים**

לעומקו של מקרא חיי שרה

שנכספים אנו לראות את האור הגדול שבקצה מערת המכפלה הוא אור גן עדן של היום ההוא, היום המיוחד והמיוחד של עת התחיה.

לכן נאמרה באברהם השתחויה כפולה, לעם הארץ ולבני חת, להעלות בזה את שדה המכפלה מדרגתם הארצית של עם הארץ ובני חת לדרגה השמימית של אברהם ושרה, וצאצאיהם יצחק ויעקב, בני בניהם עד עולם.

ואשר על כן, בסיום המקנה נאמר ויקם שדה עפרון, ופירש"י תקומה היתה לו. שיצא מיד הדיוט ליד מלך, מן הארציות לשמימיות, ומן השמים לאבות ומן האבות לבנים.

וזה שחזר הכתוב שנית וַיָּקָם הַשָּׂדֶה וַתִּמְעָרָה אִשְׁרָאֵל לְאַבְרָהָם לְאֶחָתָהּ קָבֵר מֵאֵת בְּנֵי-חֵת. (כג,ח)

ופירושו, שהקב"ה העבירה מרשות לרשות, מרשות הארציות לרשות שמים. ועל קנין זה רמז הפסוק (בראשית, ב,ד') אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָה, קרי ביה באברהם. שקנין מערת המכפלה הוא תולדה של מעשה הבריאה, של הקונה שמים וארץ.

ויחד הן 400 הרומזים לש"י עולמות, בהן עובר הצדיק הנכסף לה' ונרמז במלים שֶׁקָל כָּסֶף, "עובר לסוחר". שעל ידי הכסף, הכיסופים לה' נהיה הצדיק קל להיות עובר לסוחר.

ואמר עובר שעובר בזה מעולם הזה לעולם הבא. ואמר לסוחר, שסוחר הוא מלשון מעגל סחור סחור, וכפי שדרשו חז"ל [תענית לא.]. אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמ' {ישעיה כה-ט} ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.

ובשימת לב נאמר מאמר זה על ידי עולא ביראה. וידרש שמו כנגד הנשמה העולה למעלה מתוך הבאר שהוא כנגד העולם הזה, שהוא כחשך על פני תהום. ואמר בשם רבי אלעזר, שולא הא-ל עוזרו לצדיק אין מחילה לנשמתו, והוא לשון מחול לצדיקים, כי אין צדיק בארץ שיעשה טוב ולא יחטא, וכולם צריכים מחילה, והוא יושב ביניהם בגן עדן, והם במחול סחור סחור, וזה שאמר הכתוב עובר לסוחר. ואמר קוינו לו, ויושיענו,

לעומקו של מקרא חיי שרה

ועוד יש לשאול, מדוע אמר הש"ד
נְתַתִּי לָךְ, ועדין לא נתן. ומדוע אמר
אברהם נְתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה, ועדין לא
נתן. ועוד, מה זה שאמר בִּינִי וּבִינָה.
ועוד, מדוע שינה הכתוב בין קרי
וכתיב: מֶה-הָוָא. קרי הָיָא וכתיב
הוּא.

ועל דרך הרמז והצח, יש לומר
שנרמז סכום זה של אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקָל-
כֶּסֶף בדבריהם של אברהם ועפרון גם
יחד. אברהם אמר נְתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה
קַח מִמֶּנִּי. שהיה לו לומר אֶתְּךָ כֶּסֶף
הַשְּׂדֵה, קַח מִמֶּנִּי. שניהם בעתיד.

שאינ תלמוד לומר נְתַתִּי - קַח. ומה
תלמוד לומר נְתַתִּי.
ומכח קושיא זו, פירש רש"י
לפשוטו של מקרא למען ירוץ הקורא
בו: נְתַתִּי מוכן הוא אצלי, והלואי
נתתי לך כבר.

ולעומקו של מקרא עדין יש לבאר.
שהרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו,
ומכל מקום כתיב נתתי ועדין לא נתן.

ובשימת לב, היה צריך אמנם לומר
בעתיד אֶתְּךָ. ובאמרו נְתַתִּי, בלשון

וזה שדרשו רב ושמואל לפירושה
של מערת המכפלה: [עירובין נג.]:
חד אמר:
היו בה שני בתים, זה לפניו מזה.
וחד אמר:
היו בה בית, ועלייה על גביו.

ולעומקו של מקרא ידרשו
דבריהם: מאן דאמר בית ועלייה
על גביו, רמז לגוף שהוא בית
לנשמה, והנשמה על גביו עולה
מעלה מעלה עד כסא הכבוד.

ומאן דאמר שני בתים זה לפניו
מזה, רמז בזה לאבות ובנים, עד
סוף הדורות שזה לפניו מזה עד
אברהם ושרה, שהנחילו לבניהם עד
עולם עליה על גבי עליה להיות
אחוזים בכסא הכבוד עד עת
התחיה.

~~~~~

אֲדֹנָי שְׁמַעֲנִי אֶרְצֶנָּה אַרְבַּע מֵאֹת
שְׁקָל-כֶּסֶף בִּינִי וּבִינָה מֶה-הָוָא
וְאֶת-מִתְּךָ קָבֵר: (כג, טו)

ויש לשאול, מדוע נקב עפרון דוקא
בסכום זה, אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקָל-כֶּסֶף,
ומנין ידע אברהם את כוונתו באומרו
נְתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה.

לעומקו של מקרא חיי שרה

אָרְיָן אַרְבַּע מאָת שְׁקֶל-כֶּסֶף בִּיגִי וּבִינָה
מה-הוא.

~~~~~

וַיִּקֶּם הַשָּׂדֶה וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר-בּוֹ
לְאַבְרָהָם לְאַחֲזֹת-קֶבֶר מֵאֵת בְּנֵי-
חֵת.
מֵאֵת בְּנֵי-חֵת.

יש לשאול, והרי מאת עֶפְרוֹן הַחִתִּי
היה לו לומר. ומאי מאת בְּנֵי-חֵת.

על דרך הפשט יש לומר על פי מה
שכתוב לְאַבְרָהָם לְמַקְנָה לְעֵינֵי בְנֵי-
חֵת. שאין עפרון יכול לחזור בו, שהיה
הקנין לְעֵינֵי בְנֵי-חֵת, ונוכחותם
החליטה הקנין.

ועל דרך הדרש, מצינו במדרש
רבה: אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר כַּמָּה דְּיֹוֹת
מִשְׁתַּפְּכוֹת, כַּמָּה קוּלְמוֹסִין מִשְׁתַּבְּרִין,
כְּדִי לִכְתֹּב בְּנֵי חֵת עֲשָׂרָה פְּעָמִים.
עֲשָׂרָה פְּעָמִים כְּתִיב בְּנֵי חֵת, בְּנֵי חֵת,
בְּנֵי חֵת, עֲשָׂרָה כְּנָגֵד עֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת.

עבר, יוצא איפוא שאות ת' מיותרת.
והאות ת' המיותרת כביכול,
בגימטריה ארבע מאות, והיא תרמוז
לארבע מאות שקל כסף שרצה אברהם
ליתן.

וכן אצל עפרון, מצינו שאמר (כג,יא')
הַשָּׂדֶה נִתְּמִי לָךְ. שהיה לו לומר אתן
לך. ומה תלמוד לומר נִתְּמִי. שגם הוא
אמר ת' מיותרת. וכוונתו לשוב ערך
של ת' בגימטריה והוא ארבע מאות.
ורמז בזה לארבע מאות שקל כסף
שרצה לקבל. וכך נרמזו אַרְבַּע מאָת
שְׁקֶל-כֶּסֶף בדברי שניהם כאחד.

וכך יהיה ערך הדברים: עפרון אומר
הַשָּׂדֶה נִתְּמִי לָךְ, ואברהם עונה לו
נִתְּמִי כֶּסֶף הַשָּׂדֶה. מיד פתח עפרון
ואמר אָרְיָן אַרְבַּע מאָת שְׁקֶל-כֶּסֶף
בִּיגִי וּבִינָה מה-הוא.

וכוונת דבריו באומרו בִּיגִי וּבִינָה.
היא: מה שנרמז בִּיגִי וּבִינָה.
וזה שסיים דבריו באומרו מה הוא.
קרי הֵיא וכתוב הוא.

קרי הֵיא וכוונתו לארץ. אָרְיָן אַרְבַּע
מאָת שְׁקֶל-כֶּסֶף בִּיגִי וּבִינָה מה-היא.
וכתיב הוא וכוונתו לסכום הכסף.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ארבע מאות כסף ברמז באומרו נתתי כנ"ל.

וירמוז מקחו של צדיק לדברי הגמרא (יומא פו.) כדתניא {דברים ו-ה} ואהבת את ה' אלהיך שיהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות.

ולעומקו של מקרא, כשם שבעשרת הדברות נאמר וכל העם רואים את הקולות, כן כל בני חת כביכול ראו את הקולות של המקח וממכר בין אברהם ועפרון, שנאמר ראו את הקנין ושמעו את הקולות, וכאילו נאמר בהם ראו את הקולות.

ויש ליתן טעם, במה זכו בני חת שיאמר עליהם כאלו קימו עשרת הדברות.

וי"ל שזכו בזה ע"י מצות חסד של אמת שיתעסקו לעתיד לבא עם קבורת רבקה וכמבואר לעיל.

ועוד על דרך הרמז והסוד ירמזון עשר פעמים בני חת לעשר הספירות הק'.

ויהיו ג' התיבות מאת בני חת נדרשות כעין חומר:

למדה שכל מי שהוא מברר מקחו של צדיק, כאלו מקיים עשרת הדברות.

עד כאן לשון המדרש.

ובביאור המדרש יש לומר שלכן נאמר לעיני בני-חת, שעניניהם בררו מקחו של צדיק.

נהנינן בה, היכן נרמז שאותן עשרה פעמים שכתוב בני חת הם כנגד עשרת הדברות. שהמספר עשר עדיין איננו מוכיח לענין הדברות דוקא.

ושמא י"ל, שהצדיק מקיים בצדיקותו את עשרת הדברות, ועל ידי בירור מקחו של צדיק מתבררים עשרת הדברות שהצדיק מקיים.

וכן אברהם נזהר בשעת המשא ומתן של המקח וממכר לא לעבור על לא תשא בעת משא ומתן, ועל לא תחמוד בטרם נחלט המשא ומתן, ולכן דבר אל בני חת שיפגעו ויבקשו מעפרון בן צחר את מערת המכפלה, ולא פנה אל עפרון ישירות עד שעפרון פנה אל אברהם. וגם אז הציע את מקחו של

לעומקו של מקרא חיי שרה

מאות כסף כדי לזכות על ידי מערת
המכפלה, לו ולשרה ולבנו ולנכדו
ארבע עולמות. אצילות בריאה יצירה
עשייה.

מ מלכות
א אצילות-כתר
ת תפארת

וכן מובא בשערי אורה, להרב ר'
יוסף ג'יקיטלי, מתלמידי הרמב"ן:
עולם האצילות כנגד **אברהם**,
עולם הבריאה כנגד **שרה**,
עולם היצירה כנגד **יעקב**
ועולם **העשייה** כנגד **יצחק**.

ב בינה
ג נצח
י יסוד

ח חכמה, חסד
ת הוד (ת' הוא ה' בגימטריה קטנה עם הכולל)

הרי ארבע עולמות שהם כנגד **נפש**
רוח נשמה, חיה (הנקראת גם נשמה
לנשמה), וגבוהה מכולן חלקה החמישי
של הנשמה הנקראת **יחידה**.

ג' תיבות מאת בני חת כנגד **גבורה**.
וכאומרו, על דרך המדרש הנ"ל, כל
מי שמברר **השגחתו הפרטית** של
צדיק כאילו ברר **עשרת הספירות**
הק' שהם השתלשלות השגחת ה' על
הצדיק.

וכך יהיה ערך הדברים:
אצילות - אברהם, חיה יחידה [נשמה לנשמה]
בריאה - שרה, נשמה, [נשמות העולמות]
יצירה - יעקב, רוח, [רוח העולמות]
עשייה - יצחק, נפש, [נפש העולמות]

ואשר על כן נקבעה מערת המכפלה
בקריית **ארבע** כנגד **ארבע** עולמות
שזכה בהם אברהם לו ולשרה לבנו
ולנכדו, היא **חברון** המחברת בין
ישראל לאביהם שבשמים, דרך ארבע
עולמות.

ועוד יש לומר על דרך הרמז ירמזון
אַרְבַּע מֵאֹת שָׁקֶל-כֶּסֶף, שראה אברהם
בעיני רוחו את עשו בא כנגד יעקב
וארבע **מאות איש עמו**, וע"י **אַרְבַּע**
מֵאֹת שָׁקֶל כֶּסֶף קנה פדיון כופר נפשו
של יעקב, והותש כוחם של ארבע
מאות איש עמו.

עוד יתבאר על דרך הסוד, והצח,
ואל תקרי. אל תקרי **אַרְבַּע מֵאֹת**,
אלא ארבע **עולמות**. ששקל ארבע

לעומקו של מקרא חיי שרה

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הסוד, המילה כל היא כינוי למידת היסוד המשיקה למלכות, כמבואר בספר שערי אורה (לר' יוסף ג'יקוטאלי, מתלמידי הרמב"ן) ולכן תיקרא גם המלכות במידת כל, ורמז כאן שיהיה אברהם מודיע מלכות ה' בעולם. ככתוב כי כל בשמים ובארץ, לך ה' הממלכה וגו' (דה"א כט, יא).

זה שאמר וה' בך את אברהם בכל. שבידו שתהיה מידת המלכות מתפרסמת על ידו. וכמבואר לקמן בפס' הבא.

ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע. וזה שאמר ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ. (כד, ג'). ופירש רש"י ואלקי הארץ שהרגיל מלכותו בפי הבריות. וכדלקמן.

ואין מלך בלא עם, ועתה העת ליצירת העם שימליכוהו, ולכן מיד ונאמר אברהם אל-עבדו וגו' אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הקנעני וגו'.

^^^

ואברהם זמן בא בימים ויהנה בך את-אברהם בכל (כד, א')

לפשוטו של מקרא, פירש רש"י בכל עולה בגימטריא בן, ומאחר שהיה לו בן, היה צריך להשיאו אשה.

ובזה ינתן טעם לסמיכות פסוק זה לשאחריו: ונאמר אברהם אל-עבדו וגו' אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הקנעני וגו'. וכן מעיר השפתי חכמים במקום: דאם לא כן מה ענינו לכאן.

ועל דרך הצח, ולתפארת פירושו של רש"י, יש לומר כי ידויקו דבריו מטעם הטיפוחא אשר במלה אברהם. ויהנה בך את אברהם, וטיפוחא הוא טעם מפסיק, והוא מעין הפסקה קלה לומר שהמלה אברהם המוטעמת בטיפוחא, היא כעין הכנה למלה שתבוא אחריה: בכל.

וכאומרו: ויהנה בך את אברהם, ובמה ברכו, בבן. שכן כ"ל בגימטריה'הו' נ', והמילה בכ"ל בגימטריה' ב"ן, וצריך להשיאו אשה ולכן מיד סמך ליה - ונאמר אברהם אל-עבדו וגו' אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הקנעני וגו'.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ובשימת לב, והתבוננות בדברי אברהם יש לומר שאכן אין הוא ממעט בשבחו של מקום, ואע"פ שלא אמר בפירוש אלקי הארץ מכל מקום אין הוא מחסיר חלילה בשבח המלכות והשגחת השם בארץ, אלא אדרבה, בדבריו הוא שוזר את שבח ההשגחה, ואת תוקף מלכותו יתברך בארץ.

ויודגש בדבריו תוקף ההשגחה והמלכות באומרו:

ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אֲבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דָּבַר-לִי וְאֲשֶׁר גִּשְׁבַּע-לִי לֵאמֹר לִזְרַעְךָ אֶתְּן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכּוֹ לִפְנֶיךָ וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לְבְנִי מִשָּׁם.

הרי שבפעולות אלו של הקב"ה יש תיאור מדויק והגדרה מפורטת מה היא כוחה של השגחת ה' ומלכותו בעולם. אֲשֶׁר לְקַחְנִי וְאֲשֶׁר דָּבַר-לִי וְאֲשֶׁר גִּשְׁבַּע-לִי הוּא יִשְׁלַח.

היוצא מכך, איפוא, שאברהם בדבריו הרויח שני הדברים גם יחד. גם הדגיש ההבדל בין מה שהיה נקרא אז ומה שהוא מורגל בפי הבריות עתה, וגם החזיר העטרה והכבוד למי

ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אֲבִי וגו' הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכּוֹ לִפְנֶיךָ וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לְבְנִי מִשָּׁם. (כד, פסוק ז')

אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם. פירש רש"י ולא אמר ואלהי הארץ, ולמעלה אמר ואשביעך בה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ. אמר לו: עכשיו הוא אלהי השמים ואלהי הארץ, שהרגלתיו בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי, היה אלהי השמים ולא אלהי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ.

ויש לשאול, הרי סוף סוף כבר הרגיל בפי הבריות לומר ואלקי הארץ. והוא מורה על מלכותו והשגחתו ית' בארץ. וכיצד ישנה מן ההרגל לומר עתה כמאז רק אלקי השמים.

ואע"פ שאז עדיין לא הורגל בפי הבריות, אבל עתה, על כל פנים הוא כבר מורגל בפייהם כאלקי הארץ. ולכאורה יש כאן כמין המעטה בשבחי הקב"ה. ולא יתכן שאברהם עצמו ימעט בשבחו של מקום, ובעיקר במלכותו ית' בארץ.

לעומקו של מקרא חיי שרה

בשימת לב, יוצאות קרי, יוצאת
כתיב. שמכל בנות העיר חשובה רק
אחת ששקולה כנגד כולן.

^^^

וְהָיָה הַנֶּעֱרָ אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים
הִטִּי-נָא כַדָּף וְאַשְׁמָה וְאַמְרָה שְׁמָה
וְגַם-גַּמְלִיף אֲשָׁקָה אֹתָהּ הַלְחָף לַעֲבֹדָה
לִיצְחָק וְכָה אֵלֶּע כִּי-עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם-
אֲדֹנָי (כד, יד')

הִטִּי-נָא כַדָּף.

^^^

יש ליתן טעם בסימן זה שמסר
אליעזר. מה היא הטיה זו. וכמבואר
ברש"י לקמן (כד, סד') והעולה
מלעומקו של מקרא שם, שזה הסימן
היה מסור בידו של אליעזר: אם תטה
כדה, יש בה מידת ההטיה, הכוללת ג'
מידות הנצרכות לביתו של אברהם:
מידת הענווה, יראת שמים וגמילות
חסדים. וכאן נתגלתה מידת הגמילות
חסדים שבה, וכמו שאמרו [ראש
השנה יז] רב חסד - מְטָה כלפי חסד.
ועל ידי ההטיה הוכיחה עצמה בעלת
מידת החסד כאברהם.

^^^

שהכבוד שלו, לתאר אופן השגחתו
ומלכותו בעולם.

ועל דרך הרמז והסוד ירמוז כאן
להשתלשלות ההויה דרך ארבע
עולמות, אצילות בריאה יצירה
עשייה, שם תוקף ההשגחה ומלכות ה'
בארץ:

אֲשֶׁר לְקַחְנִי - עולם האצילות
וְאֲשֶׁר דִּבֶּר-לִי - עולם הבריאה
וְאֲשֶׁר גִּשְׁבַּע-לִי - עולם היצירה
הוא יְשַׁלַּח - עולם העשייה.

^^^

וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גַמְלִים מִגַּמְלֵי
אֲדֹנָיו [כד, י']
ותימה, מדוע יצטרך העבד עשרה
גמלים.

ועל דרך הסוד יש לומר שהם עֲשָׂרָה
גַמְלִים כנגד עשר ספירות הק'
בהשתלשלות ההויה להשגחה פרטית,
לגמול טוב עם הבריות.

^^^

וּבְנוֹת אֲנָשֵׁי הָעִיר יֵצְאוּ לִשְׂאֵב
מַיִם [כד, יג']

לעומקו של מקרא חיי שרה

הודה כי החסד אשר עושה ה' הוא עם אדוני ולא עמו שהוא עבד לאדוני.

הַכְתָּה קרי ביה: הפַּחַת. אל תקרי **אַתָּה הַכְתָּה** אלא **אַתָּה הפַּחַת**. אתה בעל הכוחות כולן. וגילה בזה תוקף השגחתו ית'. שגם בגבוהות לבו יודע ומכיר כי גבוה מעל גבוה שומר כמובא בקהלת ה', ז': **כִּי גִבֹּה מֵעַל גִּבֹּה שֹׁמֵר** וגְּבֹהִים עֲלֵיהֶם ופִּירֵשׁ"י שם: ורואה את מעשיהם וגבוהים יש עליהם העושים שליחותו של מקום. ואע"פ שדבר הפסוק בפורענות הרי מזה טובה מרובה.

~~~~~

וְכִנְיָה עַל-שָׁכְמָה: וְהַנֶּעֱרָ [כד, טו-טז']

על דרך הרמז: יקרא למפרע: **וְהַנֶּעֱרָ שָׁכְמָה על וְכִנְיָה**, לרמז שעתידה ללדת את יעקב, שישלח את הנער הוא בנו יוסף **שָׁכְמָה**. והוא יעקב יִנְתֵּר לבדו **לכדו**, להתגבר **על** עשו, כדי שיירש זרעו את שער שונאיו.

~~~~~

אַתָּה הַכְתָּה לַעֲבָדְךָ לִיצְחָק וְגַם אֲדַע כִּי-עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנִי (כד, יד')

אַתָּה הַכְתָּה לַעֲבָדְךָ לִיצְחָק יש לשאול, וכי יעלה על הדעת שעבד יקרא לאדוני עבד, גם אם כוונתו לשמים, עד שהוצרך לתקן דבריו ולקראו **אֲדֹנִי**. אלא כך יש לפרשו כהמשך הפסוק על דרך סרסו ודרשהו כאשר "יצחק" יעבור לסוף הפסוק:

אַתָּה הַכְתָּה לַעֲבָדְךָ - לאליעזר, וְגַם אֲדַע כִּי-עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנִי עִם יצחק.

או כלך לדרך זו: שיובן על ידי תוספת ו' החיבור כזה: **אַתָּה הַכְתָּה לַעֲבָדְךָ [אליעזר] וְלִיצְחָק, וְגַם אֲדַע כִּי-עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנִי - עִם אברהם.**

ויש ליתן את הדעת מדוע כתב הפסוק לכאורה שלא כסדר. אלא יש לומר כי **גבוהות לב העבד** למדנו כאן, שהזכיר עצמו **בתחילה**, שהוכחת ה' כביכול היא בשבילו, וגם נראה כקורא ליצחק עבד אם כי עבד ה', ורק לבסוף תקן לומר אדוני, כאשר בעל כרחו

לעומקו של מקרא חיי שרה

ויש לומר שאכן, בתחילה שמע אחר כך ראה ורק אחרי כן רץ. ומדוע נכתב בסדר הפוך, לומר לך מה שהדריך וזרז את ריצתו זה מה ששמע וראה, וכל משך ריצתו היו הנזם והצמידים לנגד עיניו ודברי אחותו מהדהדים באזניו.

^^^

ויאמר בוא ברוך ה' (כד, לא)

תימה, מה יש לו ללבן הרשע לומר ברוך ה' ולהודות במציאותו ית'.

ויש לומר שאכן, כאן גילה לבן את תוקף גבהות לבו ותוקף כיעור גאוותו. שהרי יודע היה שאליעזר בא מכנען המקולל, ארור כנען וכו'. וגם אברהם אמר לו בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מצבך בברוך. ואף על פי שהיה יודע שהוא ארור קראו ברוך ה'. ובזה רצה להמריד עבד על אדוני.

^^^

והאיש משתאה לָהּ מִחַיִּישׁ לְדַעַת
הַהֲצִלִית ה' דְּרָכּוֹ וגו'. [כד, כא]

תימה, הרי התקיימו הסימנים, ומדוע משתאה ההצליח וכו', אלא הדגש על לָהּ. מִשְׁתָּאָה לָהּ. לדעת האם אינה חגרת או סומא וכו', כדאמרו ששאל שלא כהוגן.

^^^

{כט} וּלְרִבְקָה אָח וּשְׁמוֹ לָבֹן וַיֵּרֶץ
לָבֹן אֶל-הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל-הָעֵינִי:
{ל} וַיְהִי | כִּרְאֹת אֶת-הַנָּזָם וְאֶת-
הַצְּמִידִים עַל-יָדָי אֲחֹתִי וּכְשָׁמְעוּ
אֶת-דְּבָרָי רִבְקָה אֲחֹתִי לֵאמֹר כֹּה-
דִּבֶּר אֵלַי הָאִישׁ וַיָּבֵא אֶל-הָאִישׁ
וַהֲנֵה עֹמֵד עַל-הַגְּמָלִים עַל-הָעֵינִי.
[כד, כט'-ל']

לכאורה נראין הפסוקים שלא כסדר. שקודם היה לו לומר פסוק ל': וַיְהִי | כִּרְאֹת אֶת-הַנָּזָם וְאֶת-הַצְּמִידִים עַל-יָדָי אֲחֹתִי וּכְשָׁמְעוּ אֶת-דְּבָרָי רִבְקָה אֲחֹתִי לֵאמֹר כֹּה-דִבֶּר אֵלַי הָאִישׁ, ורק אחרי כן לומר פסוק כט: וַיֵּרֶץ לָבֹן אֶל-הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל-הָעֵינִי.

לעומקו של מקרא חיי שרה

יפה כשהיא באה מתוך כח התורה של היותו בן.

והיינו: יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתוך תורתן של בנים.

ובכך יתבאר פירוש רש"י בפרשת בהעלתך (פרק ח, פסוק יט):

וְאִתָּנָה אֶת הַלִּוּיִם נְתָנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּאֶהֱל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה
בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגִשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל
הַקֹּדֶשׁ (ח, יט)

פירוש רש"י בפסוק הנ"ל בשם המדרש רבה, שמתוך חיבתן של ישראל כפלן חמש פעמים בפסוק אחד כנגד חמישה חומשי תורה.

כן על דרך הצח יכוון הפסוק שיפה עבודת ה' מתוך לימוד תורה.

ולעומקו של מקרא נאמר שעל כן אנו מזכירין שם ישראל כמה פעמים [ויש שמזכירין חמש פעמים] בְּגִשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ בתפילת שמונה עשרה:

צור יִשְׂרָאֵל קוֹמָה בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל וּפְדָה כְּנָאֲמָךְ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל [וְנֶאֱמָר:

וְאָבָא הַיּוֹם אֶל-הָעֵינַן (כד, מב')

מפרש רש"י וְאָבָא הַיּוֹם. היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. אמר רבי אחא, יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה.

לפשוטו של מקרא שיחתו של אליעזר הנכפלת בתורה - יפה יותר מתורתן של בנים הנכתבת רק ברמזים.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הצח והלשון, יבואר בדרך אל תקרי. אל תקרי יותר מ - , במ' היתרון, אלא במ' היחס. במובן של מְתוּךְ.

וכה תידרש: יפה שיחתן של עבדי אבות מתוך תורתן של בנים.

עבדי אבות הוא האדם העומד בתפילה, ויפה שיחתו לפני המקום כשהוא מתפלל מתוך לימוד התורה הק'. שהעומד בתפילה הוא כעבד, והלומד תורה הוא כבן. ותפילת העבד

לעומקו של מקרא חיי שרה

וְאֵשֶׁם הַנָּזֵם על-אֶפֶה וְהַצְמִידִים על-
יָדֶיהָ. **וְאֵשֶׁם** כתיב ללא יו"ד. וקרי
ביה: **וְאֵשֶׁם**. מי הָאֵשֶׁם שעשו את העגל
- כסף וזהב שהרבה להם הקב"ה עד
שאמרו דִּי.

וכפי שאמרו במסכת ברכות [לב]. מאי
וְדִי זָהָב - אמרי דבי ר' ינאי כך אמר
משה לפני הקב"ה רבונו של עולם
בשביל כסף וזהב שהשפעת להם
לישראל עד שאמרו דִּי, **הוא** גרם
שעשו את העגל.

וכן פירש רש"י על הפסוק [דברים
א,א'] אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה
אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וגו' **וְדִי
זָהָב**.

ודי זהב. הוכיחן על העגל, שעשו
בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר
וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל
(הושע ב י). ומהעגל נסתובב שבירת
הלוחות.

וכאמרו: **וְאֵשֶׁם** - מי האשם? **הַנָּזֵם**
על-אֶפֶה וְהַצְמִידִים על-יָדֶיהָ שבגללם
נשתברו הלוחות ועשרת הדברות פרחו
באור.

לכן פירש רש"י וצמידים רמז לשני
לוחות מצומדות, **עשרה זהב משקלם**.
רמז לעשרת הדברות שבהן.

גָּאֻלָּנוּ ה' צָבָאוֹת שְׁמוֹ קָדוֹשׁ **יִשְׂרָאֵל**
פָּרוּךְ אֲתָהּ ה' גָּאֹל **יִשְׂרָאֵל**.
להזכיר **חיבתן של ישראל** העוסקים
בתורה ואשר על כן הם נוטריקון: יש
ששים רבוא אותיות לתורה לפתוח
לפניהם שערי תפילה.

ועוד, שתהא זכות התורה עומדת להם
לבני ישראל **בעת עליית תפילתם אל
כסא הכבוד**.

והיינו כדלעיל, בפירוש רש"י: יפה
שיחתן של עבדי אבות לפני המקום
מתורתן של בנים. **מתוך תורתן של
בנים**.

~~~~~

**וְאֵשֶׁם הַנָּזֵם על-אֶפֶה וְהַצְמִידִים על-
יָדֶיהָ** [כד, מז']
פירש רש"י בפסוק כב': **ושני צמידים**.
רמז לשני לוחות מצומדות: **עשרה זהב
משקלם**. רמז לעשרת הדברות שבהן.
ולכאורה יש לשאול הרי אין שני
הלוחות ועשרת הדברות לפשוטו של
מקרא, ומדוע פירש כן.

ולעומקו של מקרא יתפרש היטב
הלפשוטו של מקרא. שכן כתוב כאן

לעומקו של מקרא חיי שרה

וכן ידויק מהמדרש רבה שבאמרו
הוא ישלח מלאכו לפניה ולקחת אשה
לבני משם שלח עמו אברהם שני
מלאכים, אחד להנחתו בדרך, ואחד
להוציא משם את רבקה.

ועוד יש לומר לעומקו של מקרא,
שלכן יש ג' פסוקים נפרדים. להורות
שהיו ג' מלאכים. אחד להנחתו בדרך,
אחד להוציא את רבקה ואחד להצילו
מיד בתואל, הוא המלאך שהחליף את
צלחתו עם הרעל, בצלחתו של בתואל,
כמובא ברש"י, ועל ידי כך שבתואל
נסתלק לא היה מה שיעקבו עוד אצלם.
על כן נאמר האנשים, עם ה"א הידיעה.
אנשים לשון רבים, שהיו שנים כמדרש
רבה, ועוד אחד שנאמר האנשים עם
ה"א הידיעה. שנוסף להם עוד אחד
להציל את אליעזר. ולכן הוזכרו ג'
פעמים שהיו שלשה כי האחד היה
מציל.

ועל דרך הצח והרמז, אלו ג'
מלאכים היוצאים מן הפסוקים ויסע
ויבא ויט שבפרשת בשלח, (יד, יט-כא),
והם מע"ב שמות השם ונקראים: מיה,
ייש, כלי. ונרמזים בפסוקים שלפנינו:

ועל דרך הצח נאמר:
האי די די לידדי, לזהב אמרו די
ניעשו אשר לא כדאי, והלוחות בשתי
ידי, ואשרם לשני צמדי, נשמט
הנזם מאפי, ונסתרו פני, עד עת ירצו
בני, אז אריק עד בלי די להם את
ברכותי, עד שיכלו שפותיהם
מלומר די.

^^^

ויחן תבן ומספוא לגמלים ומים
לרחץ רגליו ורגלי האנשים אשר
אתו. (כד, לב')

תימה, מאי האנשים אשר אתו. הרי
בתחילה לא הוזכרו האנשים כלל,
ואח"כ הוזכרו רק ג' פעמים, כאן ובפס'
נד: ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר-
עמו ובפס' נט: וישלחו את-רבקה אחתם
ואת-מנקתה ואת-עבד אברהם ואת-
אנשיו. ואחרי כן שתק קרא מהם,
כאילו נעלמו ואינם. ולא הוברר מי הם
האנשים ומתי נתלוו אליו ומתי
הסתלקו ממנו.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהם
המלאכים ששלח אברהם עם אליעזר,
כאומרו הוא ישלח מלאכו לפניה
ולקחת אשה לבני משם (לעיל פס' ז').

לעומקו של מקרא חיי שרה

ונאמר אל-אדני **אלי** לא-תלך האשה
אחרי: ונאמר **אלי** ה' אשר-התהלכתי
לפניו ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך
ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית
אבי:

בפשטות באומרו ונאמר **אלי**, כוונתו
ואברהם אמר **אלי** את הדברים
הבאים: ה' אשר התהלכתי לפניו
ישלח מלאכו וגו'. אך **טעם הטיפחא**
שבמילה **ונאמר**, (שהוא מעין הפסקה קלה)
וכן טעם האתנחתא שבמילה **אלי**,
(שהוא גם מעין הפסקה) יוכיחו על הדו-שיח
הנוקב שהיה ביניהם: ונאמר אל אדני
אלי, כלומר אליעזר אומר **אלי**,
ונאמר אברהם - **אלי** ! אלי ולא
אליף!

וכאומרו: יצחק נשאר במשפחתי ולא
יהיה עמך לעולם. באשר אתה ארור
והוא ברוך ואין ארור מדבק בברוך.

~~~~~

ועתה אם-ישכם עשׂים חסד ואמת
את-אדני הגידו לי ואם-לא הגידו
לי ואפנה על-גמין או על-שמאל.
(כד, מט').

באמרו הוא ישלח מלאכו רמז למלאך
הנקרא בשם מיה ר"ת הוא ישלח
מלאכו, בסדר הפוך.

ובאמרו ויושם לפניו לאכל, (כד, לג')
רמז למלאך שהחליף הצלחות הנקרא
ייש, הוא השם הכ"ב מתוך ע"ב שמות
[לפי שיטה שלישית כמבואר בפרשת
בשלח] שכן ניושם - ויישם כתיב.

ובאמרו התלכי עם-האיש הגה
(כד, נח') רמז למלאך כלי, האומר לה
לכי.

~~~~~

אלי - אלי

ונאמר אל אדני אלי לא תלך
האשה אחרי (כד, לט')

אלי. פירש רש"י : אלי כתיב, בת
היתה לו לאליעזר, והיה מחזר למצוא
עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו
להשיאו בתו, אמר לו אברהם, בני
ברוך ואתה ארור, ואין ארור מדבק
בברוך.

ולעומקו של מקרא נרמזה שיחה זו
בין אברהם ואליעזר בפסוק עצמו.
שכן בהמשך (פס' מ') אומר אליעזר

לעומקו של מקרא חיי שרה

ובתואל, רק לא תאמר שאנו עושים חסד. שכן דרכם של רשעים שעדיף להם להודות שמה' יצא הדבר מאשר להודות שעושים חסד.

^^^^

הִנֵּה-רַבֵּקָה לְפָנֶיהָ קָח וְלָךְ וּתְהִי אִשָּׁה לְבֶן-אֶדְנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' [כד, נא] לְבֶן-אֶדְנֶיךָ.

כאן רמז הכתוב מאוויי לבו הרשע של לבן, לרשת את כל רכושו של אברהם. ולהיות אדוניו של אליעזר. שנאמר וּתְהִי אִשָּׁה לְבֶן-אֶדְנֶיךָ. אל תקרי לבן-אֶדְנֶיךָ, אלא לְבֶן - אֶדְוֶיךָ. שעל ידי רבקה ירצה לְרַשֵּׁת את כל רכושו של אברהם. ועל דרך הרמז לכן בִּרְכָה וַיִּירֶשׁ וַיִּרְעָה אל תקרי וַיִּירֶשׁ אלא ויוריש. ויוריש וַיִּרְעָה לי את שער שְׁנוּאִיו.

^^^^

לֹא נוֹכַל דִּבֶּר אֵלֶיךָ רַע אוֹ-טוֹב

יש ליתן טעם מאי רַע אוֹ-טוֹב. וי"ל כי כך אמר להם:

לֹא נוֹכַל דַּבֵּר אֵלֶיךָ רַע, שלא לקחת את רבקה עמך, כי מביישת היא אותנו במעשי החסדים שלה שהשקתה

יֵשׁ לִיתֵן טַעַם לֹאֻמְרוּ וְעֵתָה אִם-יִשְׁכֶּם עֲשִׂים חֶסֶד. מאי יִשְׁכֶּם.

ולעומקו של מקרא יש לומר שנקט בלשון זאת להזכיר זכות אברהם שהתחסד עם קונו ונאמר בו (כב, ג') וַיִּשְׁכֶּם אֲבִרְהָם בְּבֶקֶר, לעשות רצון אביו שבשמים. ועל דרך לשון נופל על לשון. אִם-יִשְׁכֶּם בזכות של וַיִּשְׁכֶּם.

ועוד רצה לומר אִם-יִשְׁכֶּם אם יש בכם. אצל רבקה נראה בעליל כי כל ישותה היא ישות של חסד. ואתם, פן-יֵשׁ בְּכֶם שָׁרֵשׁ פִּגְרָה רָאשׁ וְלַעֲנָה [דברים ל, יז], או גם בכם יש קורטוב של חסד, אף כי לא תמצא ישות של חסד בקרבכם.

^^^^

וַיַּעַן לְבֶן וּבְתוֹאֵל וַיִּנְאֲמֻּי מַה' יִצְאָה הַדִּבָּר לֹא נוֹכַל דִּבֶּר אֵלֶיךָ רַע אוֹ-טוֹב

מה' יִצְאָה הַדִּבָּר. (כד, נ).

תימה, מה יש להם לרשעים להודות שמה' יצא הדבר. אלא לפי שלעיל מיניה בפסוק הקודם אמר להם אליעזר וְעֵתָה אִם-יִשְׁכֶּם עֲשִׂים חֶסֶד וְאַמַּת אֶת-אֶדְנִי הַגִּידוּ לִי וְגו', נזעקו לבן

לעומקו של מקרא חיי שרה

מפסוקים ויסע ויבא ויט (בשלח י"ד, יט-כא), והפך את הקללה לברכה ויצא מפיו **אֶת הָי לְאֶלְפֵי רַבָּהּ**. ועוד רצה כנ"ל לקללה: ויוריש זרעך לי את שער שְׁנוּאִיו, ובא המלאך וְשָׁמוֹ הָי, והפך את הקללה לברכה ויצא מפיו וַיִּירֶשׁ זֶרַעְךָ אֶת שְׁעַר שְׁנוּאִיו.

ובזה יובן כיצד ידע לבן הרשע מִטְבַּע הברכות שבירך הקב"ה את אברהם. **שהרי אלו הם דברי המלאך שהפך הקללה לברכה**, ואִמון הוא המלאך הָי אצל ברכותיו של הקב"ה. **וַהֲיִינוּ בָהּ**, מדוע שינה המלאך מִטְבַּע הברכה שנתברך אברהם. שכן אברהם נתברך במטבע וַיִּירֶשׁ זֶרַעְךָ את שְׁעַר אֲיָבָיו, וכאן נתברכה רבקה וַיִּירֶשׁ זֶרַעְךָ את שְׁעַר שְׁנוּאִיו.

וי"ל שלפי העניין נשתנתה הברכה. שכן לבן שהוא בלעם, אינו רק בכלל אֲיָבָיו של זרע אברהם. אלא הוא ראש וראשון לכל שְׁנוּאִיו. ולכן נתברכה רבקה וַיִּירֶשׁ זֶרַעְךָ את שְׁעַר שְׁנוּאִיו. ובזה ינתן טעם מדוע בפר' תולדות נאמר וַיַּעֲתָר לוֹ ה' (כה, כא). ופירש רש"י וַיַּעֲתָר לוֹ ולא לה. שאין דומה תפלת צדיק בן רשע לתפלת צדיק בן צדיק. ועוד יש לומר שכוונתו בזה

אותך ואת גמליך, ולא נוכל דבר אליך טוב שאמרת אם ישכם עושים חסד וגו'.

~~~~~

וַיִּבְרְכוּ אֶת-רַבְּקָה וַיִּנְאֲמְרוּ לָהּ
אֲחֵתֵנוּ אֶת הָי לְאֶלְפֵי רַבָּהּ
וַיִּירֶשׁ זֶרַעְךָ אֶת שְׁעַר שְׁנוּאִיו (כד,
(ס)

תימה, מה ללבן הרשע לברך את רבקה שתהיה אלפי רבבה, ועוד שיירש זרעה את שער שונאיו, והלא הוא עצמו שער שונאיו, ונראה שמקלל את עצמו. ועוד שהרי מֵעֵין זו הברכה ברך הקב"ה את אברהם, לאחר העקידה [כב, יז]: וַיִּירֶשׁ זֶרַעְךָ אֶת שְׁעַר אֲיָבָיו, ומנין לו ללבן הרשע לדעת נוסח הברכה.

ולעומקו של מקרא יש לומר כפי שנאמר בתנחומא (בראשית) שלבן הוא בלעם. ולבן רצה לקללה כפי שבלעם רצה לקלל את ישראל. והקב"ה הפך לו את הקללה לברכה, כפי שעשה לבלעם.

ומה רצה לקללה, לומר לה: רבקה את היי עקרה. ובא המלאך וְשָׁמוֹ הָי, והוא אחד מע"ב שמות הק' היוצאים

לעומקו של מקרא חיי שרה

ועוד יש י"ל, שרצה לבן לקללה בקללת **יִירָשׁ הַצֶּלְצֵל**, כמובא בפרשת כי תבוא: **כָּל-עֶצְוֶה וּפְרִי אֲדָמָתָהּ יִירָשׁ הַצֶּלְצֵל** ופירש רש"י שם: יעשנו הארבה רש [עני] מן הפרי, ורצה לכוון בזה שיתמעט פרי בטנה במקום אשר ברך ה' לאברהם ארבה את זרעך, וכשם שהפך ה' לבלעם את הקללה לברכה, כן כאן, שהרי אמרו במדרש תנחומא **בלעם הוא לבן**, הפך הקב"ה את הקללה לברכה ושם בפיו של לבן ברכה לרבקה וליעקב בנה: **שִׁירָשׁ** את **שְׁעָר** עשו ואת שער לבן שונאו. לכן נאמר **יִירָשׁ** בשני יודי"ן, **שִׁירָשׁ** גם את בכורתו וגם ברכתו של עשו וגם את רכושו של לבן, כמו ששמע יעקב את דברי בני לבן: **וַיִּשְׁמַע אֶת-דְּבָרֵי בְנֵי-לֶבֶן לְאֹמֶר לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל-אֲשֶׁר לְאֶבְיָנוּ וַיֵּמָאֲשֶׁר לְאֶבְיָנוּ עֲשֵׂה אֵת כָּל-הַפְּכֵד הַזֶּה**. [בראשית לא,א'].

ועל דרך הצח יאמר: מאי **שְׁעָר**, שהיה לבן חשוב במקומו כיושב בשער המלך, וכן הוא מה שנאמר

שלא יאמרו **שְׁמִכְרַפְתָּ** לבן הרשע נתעברה.

ועוד יש לומר שבזה נתקיימה קצת מחשבתו הרעה לקללה שתהיה עקרה. לצרף מחשבתו על כל פנים קצת למעשה.

ועל דרך הצח, מה שברך יעקב ליוסף, (מט,כו') **בְּרַכְתָּ אֲבִיךָ גְּבִיר** **על-בְּרַכְתָּ הוֹרִי**, הרי אלו המלים מתאימות לרבקה לאומרם ליצחק, **שִׁבְרַכְתָּ אֲבִיךָ** שנתברך מפי השכינה, (כב,יז') **כִּי בָרַךְ אֲבִיךָ וְסָרְפָה אֶרְבָּה** **אֶת יוֹרְעָה כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחוֹל אֲשֶׁר עַל שִׁפְתֵי הַיָּם** **גְּבִיר** **על-בְּרַכְתָּ הוֹרִי** שברכוני **אֶחָתָנוּ אַתָּה הָיִי לְאֵלֵינוּ** **רַבָּה**.

ושמא יש לומר שכן שמע יעקב את אמו כך אומרת לאביו, וכמו שמובא בגמרא (סוכה נו עמ' ב') שותא **דינוקא בשוקא, דאבוה או דאימיה**.

ובא יעקב לחזק את דברי אמו, שלא יהיה בברכתו ליוסף בנו אף לא שמץ מדברי לבן לרבקה.

לעומקו של מקרא חיי שרה

אברהם ואליעזר. זה שנאמר ארמי אובד אבי זה לבן, הוא בלעם שונאם של ישראל, כפי שנדרש במדרש תנחומא.

^^^

וַיָּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹת בְּשָׂדֶה לִפְנֵי עַרְב וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גְמָלִים בָּאִים וּמִשָּׂא רִבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתֵּרָא אֶת-יִצְחָק וּגּו' (כד.סג-סד')

יש ליתן טעם למה שהדגישה התורה מה כל אחד ראה בנשיאת עינו. **וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גְמָלִים בָּאִים וּמִשָּׂא רִבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתֵּרָא אֶת-יִצְחָק.**

ועוד, שהרי הכתוב מעיד שרביקה צנועה היתה, שנאמר **וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמֶל, וַתִּקַּח הַצִּיָּיָה וַתִּתְּכֶסּוּ.** ומה לה לשאת עיניה למרחוק. וכן יצחק עולה תמימה, מה לו לשאת עינו למרחוק.

אלא יש לומר לעומקו של מקרא שהקב"ה השיא את עיניהם בעל כרחם כדי שיראו את מראה ההוד הנורא הזה. רביקה ראתה יראה צדיקות **חמלה** [שנאמר ויאבהה] קדושה,

בעשו [פר' תולדות] **כָּלֹו כְּאֶדְרָת שֹׁעַר.** אל תקרא **שֹׁעַר** אלא **שֹׁעַר.** וכן אל תקרא **כָּלֹו** אלא **כָּלֹו,** שְׁכָל אלוֹפוֹ וַאֲדִירָיו של עשו, יפלו ויִכָּלוּ לפני יעקב כברכתו של לבן, וכנבואת ישעיהו [י'לד'] **וְהִלְכֶנּוּ בְּאֶדֶר יָפוֹל.** ואל תקרא לבנון אלא לבן.

וכאומרו: וַיֵּירָשׁ זֶרְעֶךָ יַעֲקֹב אֶת שֹׁעַר עֵשׂו וכן את שער כל שְׁנָאָיו.

^^^

וַיִּשְׁלַח אֶת-רִבְקָה אֶחָתָם וְאֶת-מִנְקֵתָהּ וְאֶת-עֶבֶד אֲבִרָהָם וְאֶת-אֲנָשָׁיו: וַיִּבְרְכוּ אֶת-רִבְקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אַחֲתֵנוּ אַתְּ הִי לְאֵלֵינוּ רִבְקָה וַיֵּירָשׁ זֶרְעֶךָ אֶת שֹׁעַר שְׁנָאָיו [כד, נט'-ס']
וְאֶת-אֲנָשָׁיו, אֶת שֹׁעַר שְׁנָאָיו.

אנשיו אלו המלאכים שנתלו לאליעזר כנ"ל, ובסדר היפוך האותיות **אנשיו הם שנאיו.** ועל דרך אל תקרי. אל תקרי שונאיו אלא **שנאיו.** כאן גילה לבן את דעתו ששנוי עליו כל דבר שבקדושה. שנאמר את שער שנאיו. שנאיו של לבן הם אנשיו של

לעומקו של מקרא חיי שרה

ההכנעה וענוה, יראת שמים וגמילות
חסדים.

הכנעה וענוה כנגד ותפל מעל
הגמל, וכפירש"י שהטתה עצמה
לארץ.

יראת שמים כנגד ויט שמים
(שמואל-ב כ, י')

גמילות חסדים כנגד כי-יפל לא-
יוטל כי-ה' סומך ידו. והיא מידה
כנגד מידה, שהרי ה' סומך ידו הוא
כנגד מה שהאדם סומך וגומל חסד
לזולתו, עד כי-יפל לפניו לסעוד
ולתומכו, ולכן לא-יוטל לתהומות ארץ
כי-ה' סומך ידו. וכפי שאמרו כנ"ל
[ראש השנה יז]. רב חסד - מטה
כלפי חסד.

וכאן מודיע הכתוב כי לא רק מידת
הענוה והחסד בעניין הנצרך יש לה,
אלא גם מידת היראה שתמיד מטה
עצמה כלפי זולתה וביותר עתה כלפי
בעלה. וכדרשו בית הלל: [מסכת ראש
השנה יז].: ורב חסד - מטה כלפי
חסד.

^^^

שהם ראשי תיבות יצח"ק, ויצחק
ראה גמילות חסדים מעשים טובים
לב טוב יראת שמים מידות טובות,
שהם ר"ת גמלי"ם.

~~~~~

ותשא רבקה את-עיניה ותרא את-
יצחק ותפל מעל הגמל (כד, כד)

ותפל מעל הגמל. פירש"י לפשוטו
של מקרא, השמיטה עצמה לארץ,
כתרגומו ואתרקינת. הטתה עצמה
לארץ, ולא הגיעה עד הקרקע, כמו
הטי נא כדך, (לעיל כד, יד) ותרגומו
ארכיני, ויט שמים (שמואל-ב כ, י').
וארכין, לשון מטה לארץ. ודומה לו
כי-יפל לא-יוטל כי-ה' סומך ידו
(תהלים לז, כד) כלומר אם יטה לארץ
לא יגיע עד הקרקע עכ"ל רש"י.

ולעומקו של מקרא ובשימת לב לג'
הדוגמאות שבפירושו, הטיה הכד,
הטיה שמים, הטיה הגוף עד הארץ
ולא עד בכלל, נאמר: שזה הסימן היה
מסור בידו של אליעזר אם תטה כדה,
יש בה מידת ההטיה, הכוללת ג'
מידות הנצרכות לביתו של אברהם:

לעומקו של מקרא חיי שרה

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח, אָמַר, שנקט הכתוב נוטריקון: צעי"ף: צדיקות, ענוה, יראה, פילול. (פילול מלשון כל פ"ה לך יודה והוא שיח התפילה בשדה).

ולכן נאמר בה"א הידיעה נתקח הצעיף. שלקחה כנ"ל את אותן המידות הטובות שהתגלו לה ביצחק.

עוד יש לומר [ומובא ביתר פירוט בפרשת וישב] הוא אותו הצעיף שנתן אבימלך לשרה שבו נאמר הרי הוא לך כסות עינים לכל אשר אתך ואת כל ונוכחת. ומשרה הועבר ע"י אברהם ואליעזר לרבקה, ויצחק העבירו ליעקב לפני צאתו לחרן, והחזיק הצעיף אצלו עד אשר יתברר מי הוא הראוי מבניו למלוך, ליתנו לו.

והצעיף היה כמעין מה שמבואר על ידי אזה"ת הק' בעניין המטה של משה רבנו: [במדבר, חוקת, כח, ח'] שהמטה שימש כ"הרמנא דמלכא". כעין רשות מאת המלך להמשיך מלכותו.

דרשת נתקח הצעיף ונתתס

וְנִתְּנָה אֶל-הָעֶבֶד מִי-הָאִישׁ הַלֵּזָה הַהִלֵּךְ בַּשָּׂדֶה לְקִרְאָתָנוּ וְנִתְּנָה הָעֶבֶד הוּא אֲדֹנֵי וְנִתְּנָה הַצְעִיף וְנִתְּנָה: (כד, סה')

נתקח הצעיף.

יש ליתן טעם ללקיחה זו. שהיה לו לומר ונתתס בצעיף. ומאי נתקח.

ויש לומר בהמשך לפסוק הקודם וביאורו: משראתה את יצחק וידעה כי הוא אדוניה, ונתקח, לקחה מיצחק את אור הצדיקות הענוה והיראה וצירפה אותם יחד עם מידותיה. ולכן נתפל מַעַל הַגָּמֶל, שהפילה מידתה והפכה להיות מנותנת למקבלת. כי גמל פירושו גומל לאחרים. ומעתה היא מקבלת ונגמלת מהאור של יצחק.

נתקח הצעיף.

עוד יש ליתן טעם מה הוא הצעיף ב"ה" הידיעה. ולא שמענו קודם לכן על צעיף ידוע.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ותתקם.

נתבאר בארוכה **בלעומקו של מקרא** בפר' וירא, (יח, יז' שם), ענין ג' הכיסויים כנגד האור הגדול של גילוי ג' דברים: אור היראה אור האהבה אור האמונה, וכמבואר שם בעניין המכסה אני מאברהם. ויזכר בזאת קיצור הדברים:

המכסה הנאמר באברהם הוא מעטה היראה, יראת ה'. וככתוב בהר ה' יראה.

קסות עינים שכתוב בשרה הוא מעטה האמונה. אמונת ה'. כדכתיב ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה (כא, ז'), והוא מלל האמונה, המוציא אל הפעל את הרוח ממללא אשר טבע בנו הקב"ה.

ותתקם שכתוב ברבקה ותקח הצעיר ותתקם הוא מעטה האהבה, אהבת ה'.

ונוסף כאן על כל הנ"ל, שהתכסות במידותיו הנ"ל של יצחק, להגן מפני האור הגדול שנתגלה עליו מעת העקידה. ועל ידי הצעיף הנ"ל לבשה רוח הקדש ורוח נבואה כשרה אמנו.

ובשימת לב לפירוש רש"י שהטתה עצמה לא עד הקרקע, משמע שאין זו נפילה במובן הרגיל, כגון מעידה בעל כרחו של הנופל. אלא כתרגומו ואתרקינת. שהטתה עצמה ולא עד הקרקע, כדי לא להפיל ארצה כל הרוחניות השמימית שהשיגה מאור פניו של יצחק. וכדי להעלות את הארציות השמימה.

ועל דרך הצח והרמז יש לומר שהטייתה כלפי יצחק היתה כבר בכח הטיית הכד לאליעזר ולגמליו.

וירמזון אלין מליא לדברי הנביא (ישעיהו, נד, יב') ושמתי כדכד שמשתיף. וכאומרו: בעבור ששמשתי את אליעזר וגמליו של יצחק בשני כדים, תזכי שאשית ממך בן כיעקב איש תם יושב אהלים, תפארת התורה לדורותיו, ונאמר עליהם ושמתי כדכד שמשתיף.

וזה כ"ד כ"ד שמשותף. בגימ' מ"ח. שהם מ"ח דברים של קניין התורה שזכה בהם יעקב אבינו מכת הטייתה של רבקה. וכל זה רמזה התורה במילה "ותתקם": שהוא נוטריקון:

לעומקו של מקרא חיי שרה

**וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר
חַי מֵאֵת שָׁנָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְחֲמִשׁ
שָׁנִים. (כה, כז')**

**יש ליתן טעם, מדוע אצל שרה נכתב
שְׁנֵי חַי שָׁנָה (כג, א') בסיום סיכום
מנין שנותיה, ואילו אצל אברהם נאמר
וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם וגו'
בתחילת סיכום מנין שנותיו.**

**ויש לומר שאצל שניהם נאמר שְׁנֵי
להורות על שני חלקי חיים. (וכנ"ל
כג, א'). אצל שרה חלקה הראשון עד
שנולד יצחק וחלקה השני מלידתו עד
עקידתו, וכנ"ל. ואצל אברהם חלק
חיי הראשון היה עד עקידת יצחק
וחלק חיי השני היה מעקידת יצחק
ועד ראותו צאצאיו, כדי לקיים למען
יצוה את ביתו אחריו.**

**ואשר על כן נאמר בשרה שְׁנֵי בסוף
סיכום שנותיה, כי בעקידה סיימה
שנותיה, ובאברהם נאמר שְׁנֵי
בתחילת סיכום שנותיו. כי מהעקידה
החל חלק שני של חייו. ככתוב: וְאֵלֶּה
יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר חַי וגו'.**

ותלבש תפארת כתר סגולה. ולכן
נאמר ורבקה אוהבת את יעקב. שעל
ידי תפארת התורה של יעקב התמזגו
אצלה האמונה היראה והאהבה
והנחילה אותם לדורות. ולכן נאמר
מיד לאחר מכן (כד, סז) "וַיֵּאָהֱבֶהָ".
שגם ביצחק התמזגו האמונה והיראה
והאהבה, כעין "וילכו שניהם יחדיו".

~~~~~

**וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּבְרָךְ
אֱלֹהִים אֶת-יִצְחָק בְּנֹו וַיֵּשֶׁב יִצְחָק
עִם-בְּאֵר לַחֵי רְאִי: (כה, יא')**

**יש לשאול, מה תלמוד לומר בְּנֹו,
שאין ת"ל בְּנֹו, שאנו יודעים שהוא
בנו של אברהם ומה ת"ל בְּנֹו.**

**ולעומקו של מקרא יש לומר
שהקב"ה קרא לו בְּנֹו, מחביבות
שחבבו. וזה הפשט וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת-
יִצְחָק בְּנֹו.**

**ולכן ממשיך הפסוק וישב יצחק עם
באר לחי ראי, כאילו הכתיב עליו
הקב"ה וישב יצחק עם אביו האלקים
שהתגלה בבאר לחי ראי.**

~~~~~

לעומקו של מקרא חיי שרה

שבח והודיה לבורא יתברך שמעלהו מדרגה לדרגה. וכגון שאמרו [פרקי אבות ה, כא] בן שלש עשרה למצוות בן שמונה עשרה לחופה בן שלשים לכח וכו'. שאין דומים חייו עד שלש עשרה למצוות לחייו אחרי שלש עשרה למצוות. והרי שני חייו שבתחילת דרכו. וכן בבחרותו וכן בזקנותו וכן בלימודו שאין דומים חייו לפני שזכה לסיים מסכת בלימודו לחייו שלאחר מכן, בהם הוא ממנף עצמו למסכת הבאה. וכן הלאה. ועל כגון דא נאמר ויהיו ימי שני חייו וגו'. שלא פסק מלהתקדם בכל אורחות חייו במידותיו ובאורחות חייו. ואז ממילא בעת פקודה שפיר נאמר בו שני ימי חייו, שאינו דומה מה שהשיג בעולם הזה למה שהולך ומשיג בחיי העולם הבא. שנאמר ילכו מחיל אל חיל ייראה אל אלקים בציון.

וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וַיִּשְׁמְעָאל בְּנָיו
אֶל-מְעַרַת הַמַּכְפֵּלָה וגו'. (כה, ח-ט).
ופירש רש"י **יִצְחָק וַיִּשְׁמְעָאל**. מכאן
שעשה ישמעאל תשובה, **והוליד את**
יצחק לפניו, והיא שִׁיבָה טובה שנאמר
באברהם.

ועל דרך הצח, אפשר לומר שנאמר
באברהם **שְׁנֵי** בתחילה, שכביכול
מהעקידה **המשיך גם את שנותיה של**
שרה, ובזה **שניהם** חיו כמנין שנותיו,
וכפי המדרש תנחומא דלעיל, שכך
היתה ראויה שרה לחיות עד סוף ימי
אברהם.

ועל דרך המוסר והאמונה,
שלצדיקים יש **שני** חיים. חיים בעולם
הזה וחיים לעולם הבא. והעולם הזה
הוא פרוזודור לעולם הבא. לכן נאמר
בסיכום שנות הצדיק **שְׁנֵי**. שבסוף
החיים בעולם הזה מתחיל **החלק השני**
של חייהם, לעולם הבא.

ועוד על דרך המוסר והאמונה,
תצא מכאן הוראה לכל אדם שיראה
בעצמו בכל תקופה מתקופות חייו
כשני חייו. שהחלק השני אשר הוא
עומד בו יש בו כדי להניף עצמו ביתר
שאת וביתר עוז. אינו דומה ראשון
לשני. שאינו דומה מה שהשיג עד עתה
למה שעתיד להשיג מכאן ולהבא.
וכגון אברהם שאינו דומה נסיון ראשון
שעמד בו לנסיון שני, שהם מתגברים
והולכים עד שעמד בנסיון העקידה. וכן
הלאה יתן החי אל לבו עד כמה צריך
למנף עצמו בכל עת, ובכך יתן תמיד

לעומקו של מקרא חיי שרה

הסיכה והוא כנגד הרמז, הנוקב בכל שהוא. שרמז קל קודר וחודר ונוקב עד מעמקי המצולות.

וְאֶדְבָּאֵל הוא הדרש, כשם שאומרים אֶדְ... עד שְׁ... **אֶדְבָּאֵל**, כאומרו: אֶדְבָּאֵל עסקינן, כמו: אדהכי והכי.

וּמִבְשָׁם הוא הסוד אשר מְבָשֵׁם את העולם.

וּמִשְׁמַע וְדוּמָה וּמִשָּׂא: (כה, יד')

ועתה יפרט ג' חלקי **השתדלות האדם** בלימוד התורה הק':

וּמִשְׁמַע הוא **שמיעת האזן**, **וְדוּמָה** הוא הוא **העיון** השקט כעין "לך דומיה תהילה", וכן הוא **הַמְדָּמָה** מילתא למילתא,

וּמִשָּׂא הוא **הגירסא**, הוצאת העיון אל הפועל, ומלשון משא, דיבור נבואי. כמו (זכריה יב, א') מִשָּׂא דְּבַר יְהוָה על יִשְׂרָאֵל.

ועתה, יפרט הכתוב חמישה חלקי הלימוד **שלאחר העיון:** **תַּחַד וְחִמָּא יְטוּר נְפִישׁ נְקֻדָּה** (כה, טו')

ועל דרך הצת, אל תקרי שִׁיבָה טובה אלא שִׁיבָה טובה. שהשיב נשמתו לבוראו בדרך טובה, זה שכתוב **וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשִׁיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשִׁבְעַ וַיֵּאָסֶף אֶל-עַמּוּיוֹ.**

^^^

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל בְּשִׁמְתָם לְתוֹלְדָתָם בְּכֹר יִשְׁמָעֵאל נָבִית וְקָדָר וְאֶדְבָּאֵל וּמִבְשָׁם: (כה, יג)

על דרך הרמז ירמזון אֵלֶּין מִלֵּינָא לְדֶרֶךְ לִימוּד הַתּוֹרָה הַק'. כדרך שבקש אברהם (בפרשת לך לך יז, יח') **וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-הָאֱלֹהִים לִי יִשְׁמָעֵאל יִחְיֶה לְפָנַי**, ופירש רש"י שם **בְּיִרְאָתָהּ**. ואין יראה בלא תורה. ולכן כאילו כתיב: **בְּתוֹרָתָהּ**.

ואשר על כן ידרשו שמות תולדותיו לדרך לימוד התורה:

נָבִית וְקָדָר וְאֶדְבָּאֵל וּמִבְשָׁם כנגד פשט רמז דרש סוד. כיצד:

נָבִית כנגד ניב שפתים, והוא כנגד **הפשט**.

וְקָדָר מלשון קודר וחודר כחוד

לעומקו של מקרא חיי שרה

וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל (כה, יז)

יש ליתן טעם לאומרו שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל. לפשוטו של מקרא יתכון הכתוב לשנות חיי ישמעאל. שְׁנֵי לשון שְׁנִים.

ולעומקו של מקרא, יִדְרֹשׁ גם כאן כאצל שרה ואברהם שְׁנֵי מלשון שְׁנִים.

וכאומרו: נחלקו חיי ישמעאל לשְׁנִים. החלק הראשון של חייו לפני שעשה תשובה. והחלק השני של חייו לאחר שעשה תשובה. וכפירוש רש"י על הפסוק וַיִּגְדַּע וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשִׁיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשָׁבַע וַיֵּאָסֶף אֶל-עַמּוּיוֹ.

ומה היא השיבה טובה שנאמרה באברהם, שעשה ישמעאל תשובה, והוליד את יצחק לפניו בקברם את אברהם, שנאמר וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וַיִּשְׁמָעֵאל בְּנָיו. ואין לתמוה שהרי כבר מת אברהם והיכן השיבה הטובה. אלא יש לומר שכבר בחייו עשה ישמעאל תשובה ולכן הוליד את יצחק לפניו.

^^^

תִּדְרֹשׁ

הוא החידוד והפלפול, וְתִמָּא הוא הצדדים השונים של הסוגיה כאומרו אי תימא הכי ואי תימא הכי.

יטור

הוא מלשון הר גבוה, כטורוס אומנוס, שהוא תרגום להר ההר, הוא היגיעה והעמל,

נְפִישׁ

הוא החזרה על הסוגיה עוד ועוד לשון הרבה פעמים, כי כן תרגום נְפִישׁ, מלשון ריבוי.

נְקִדָּה

הוא סדר הכנה והיקף הסוגיה, כאדם המביט קדימה לראות מה יעד הליכתו.

על פני כל אחיו נפל כן יפלו לפני הלומד כל הסוגיות שבש"ס.

ונקראו בני ישמעאל, שבזכות התורה לבנים ישמע האל-שוועתנו. וכל זאת רמז הכתוב באויבי ישראל, שאם אתה עושה כן, אויביך נופלים תחתיד.

^^^

לעומקו של מקרא חיי שרה

לפעלו של אברהם אבינו, שהוא אבי האומה, והוא הראשון בשבעת הרועים שעמדו לישראל, ודוד המלך הוא השביעי לרועים הנאמנים. ובשניהם התבררה תוקפה של מלכות, כשבאברהם נאמר בפרשתנו [כג,ו'] **נָשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכְנוּ**, והוא עניין של מלכות, ובדוד המלך נאמר: [בסוף ההפטרה] **יְחִי אֱדֹנֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעֹלָם**. וכן מצינו בפרשתנו שאברהם מעמיד המשך לדורותיו הוא יצחק אבינו **וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיו וַיְהִי' הַבֶּרֶךְ אֶת-אַבְרָהָם בְּכָל (כד,א') וּכְפִירוֹשׁ רַש"י בַּפְסוּק זֶה: בְּכָל עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא בֵּן, וּמֵאַחֵר שֶׁהִיָּה לוֹ בֵּן, הִיָּה צְרִיךְ לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה. וְכֵן בְּהַפְטַרְתִּנוּ דָּוִד הַמֶּלֶךְ מַעֲמִיד הַמֶּשֶׁךְ לְמַלְכוּתוֹ הוּא שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ: {ל} כִּי פֶּאֶשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי וְגו' כִּי שְׁלֵמָה בְּנִי יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל כִּסֵּאִי תַּחְתָּי.**

ולעומקו של מקרא נאמר כי בשניהם, באברהם ובדוד נאמרו כיסויים, שיש לגלותם, כי עניין אחד להם. באברהם אומר הקב"ה **הַמְּכַסֶּה אֹנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֹנִי עֹשֶׂה**, והיינו שגילה לו את דרכיו. ומהפיכת סדום נתגלגל הדבר שיצא דוד מרות המואביה.

הפטרה לפרשת חיי שרה

בעניין הקשר שבין ההפטרה לפרשה.

כבר התבאר כי ההפטרות תוקנו על ידי חז"ל כדי להיות כעין תחליף לפרשה כאשר לא ניתן היה לקרוא בתורה בצבור, משום גזירות היוונים. ומאז תוקנו לא זזו ממקומן, גם לאחר חלוף הגזירות. ובשל כך נבחרו הפטרות שיש בהן כדי להזכיר את ענייני הפרשה.

ואשר על כן נאמר

בביאור ההפטרה ושייכותה לפרשה

לפשוטו של מקרא, הקשר בין ההפטרה והפרשה נראה כבר בתחילת ההפטרה בפסוק הראשון: **מַלְכִּים אֶפְרַיִם-אֶפְרַיִם פְּסוּק א' וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בְּיָמָיו.** ומזכיר בזה את אשר נאמר באברהם בפרשתנו: [כד,א] **וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיו.**

ובשימת לב, לא יהיה זה הקשר היחידי לפרשה. אלא כעין כותרת לשלל עניינים, שבין אברהם אבינו לדוד המלך: שכן ההפטרה היא מעין המשך

לעומקו של מקרא חיי שרה

בפרק מג: רבי אברהם אומר: **תדע לך כח התשובה**, מדוד מלך ישראל, שנשבע הקדוש ברוך הוא לאבות הראשונים להרבות את זרעם ככוכבי השמים אשר לא יספר מרב, ובא דוד למנות מספרם, אמר ליה הקדוש ברוך הוא: דוד, אני נשבעתי לאבותם להרבות את זרעם ואתה באת לבטל את דברי - בשבילך נתנה הצאן למאכל, ובשילש שעות נפלו מישראל שבעים אלף איש, שנאמר: "ויפל מישראל שבעים אלף איש" (דברי הימים א כא, יד).

רבי שמעון אומר: לא נפל מישראל אלא אבישי בן צרויה, שהיה שקול במעשיו הטובים כשבעים אלף איש; "אנשים" לא נאמר כאן, אלא: איש.

ושמע דוד וקרע את בגדיו ולבש שק ואפר ונפל על פניו ארצה לפני ארון ברית ה' והיה מבקש תשובתו מלפני הקדוש ברוך הוא ואמר: רבונו של עולם, אני הוא ששטאתי, העבר נא טטאתי. ונתרצית תשובתי.

ואמר למלאך המשיחית: הריף ידי, שנאמר: "ויאמר למלאך המשיחית בעם רב לך" (שם שם, טו) ומהו "רב לך"? אמר לו: אדם רב נפל מישראל. ומה עשה המלאך? לקח חרבו וקנחה בטליתו של דוד.

וראה דוד חרבו של מלאך והיה מרתת בכל איברי עד יום מותו, שנאמר:

ובדוד נאמר {א} והמלך דוד זקן בא בימים וינסהו בבגדים ולא יחם לו. על דרך הפשט יהיו בגדיו בגדים המחממים כפשוטו. אך לעומקו של מקרא יבואר שהוא כדרך שנאמר ביצחק {בראשית כז-כז} **וירח את ריח בגדיו**, וכדדרש ר' זירא [סנהדרין לו.]. **אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו**, שכיסוהו לדוד המלך בבגדים הם הבוגדים המבקשים ליקח ממנו המלוכה, ומתוך התגברות על בוגדיו צמחה מלכות שלמה, ומלך המשיח שנאמר בו "והריחו ביראת ה'".

ועוד לעניין כיסוי ומעטה, התשובה והגאולה בהפטרה

והמלך דוד זקן בא בימים וינסהו בבגדים ולא יחם לו
(מלכים א, פרק א, פסוק א')

מפרש רש"י ולא יחם לו: אמרו רבותינו (ברכות סב ב): כל המבזה בגדים, אינו נהנה מהם לסוף, לפי שקרע את כנף המעיל לשאול. **ומדרש אגדה:** אמר רב שמואל בר נחמני: כשראה דוד את המלאך עומד בירושלים וחרבו בידו, נצטנן דמו מיראתו. **ומובא בפרקי דרבי אליעזר**

לעומקו של מקרא חיי שרה

יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּסוּף גְּלוּתוֹ
וּמִיד הֵן נִגְאָלִין.

ולאור כל הנ'ל יש לומר כי אור
התשובה והגאולה כה חזק שיש
לכסותו במעטה וכסות של הצפיה
לגאולה. ובזה יתבאר חיבור ההפטרה
לפרשתנו, בה מבוארים ג' הכיסויים
של אמונה יראה ואהבת ה', כהכנה
לגילוי הכסות של התשובה והגאולה.

^^^

"וְלֹא-יָכֹל דָּוִיד לָלֶכֶת לִפְנֵי לַדְרָשׁ
אֱלֹהִים כִּי נִבְעַת מִפְּנֵי חֶרֶב מְלָאךָ ה'" **ו**
וּדְרָשִׁינָן סְמוּכִים, כתיב בסוף שמואל
ב, (כד, טז) וַיִּשְׁלַח יְדֹ הַמֶּלֶךְ |
וַיִּוְשְׁלֵם לְשִׁחְתָּהּ וַיִּנָּחֶם יְהוָה אֶל-
הָרָעָה וַיֹּאמֶר לַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁחִית בְּעַם רַב
עָתָה הֲרָף יָדְךָ וּגו' וּכְתִיב "וְלֹא-יָכֹל
דָּוִיד לָלֶכֶת לִפְנֵי לַדְרָשׁ אֱלֹהִים כִּי
נִבְעַת מִפְּנֵי חֶרֶב מְלָאךָ ה'" ואומר הפרקי
דר"א: וְנִתְרַצִּית תְּשׁוּבָתוֹ.

ומה כתיב בסמוך לו,
וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן פָּא בְּיָמִים וַיִּכְסְהוּ
בִּבְגָדִים וְלֹא יָחַם לוֹ.
ונתגלגל מכאן המלכת שלמה והוא
הכנה למלך משיח בן דוד לעתיד לבוא
בעת הגיע הגאולה השלימה.
והרי כסות התשובה והגאולה.

נמצאנו למדים כח הכיסוי של
התשובה כדכתיב (תהלים לב, א') לְדָוִד
מִשְׁפִּיל, אֲשֶׁרִי נָשׂוּי פָשַׁע פָּסוּי חַטָּאָה.
ופירש רש"י שם: אשרי מי שהקב"ה
נושא פשע ומכסה חטאיו.

ואמרו חז"ל (ירושלמי תענית א, א),
אין ישראל נגאלין אלא בתשובה"
וכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ז
ה"ה), וְכִבְרַת הַבְּטִיחָה תוֹרָה נְשׂוּף

בכל ענייני החוברת ניתן לפנות אל: 052-7675895
גור-אריה צור | מודיעין עילית
להצטרפות לתפוצת מייל: leshem895@gmail.com

